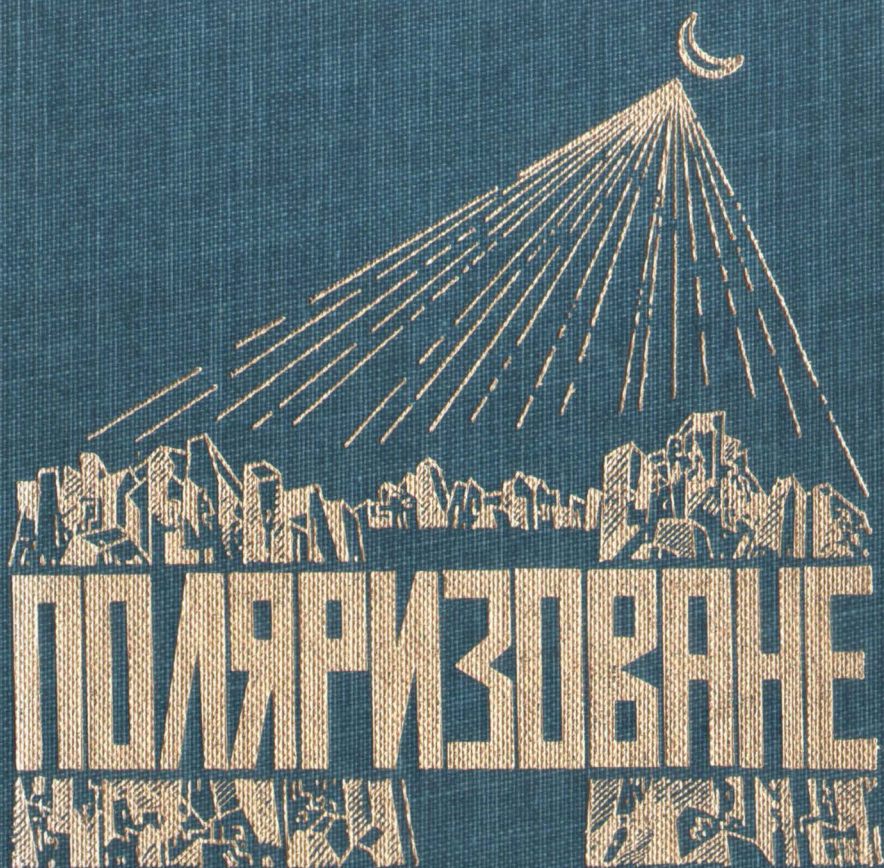

ЛЕРКО РОМЕН

LEVKO ROMEN

POLARIZED

POSTHUMOUS EDITION

Toronto

—

1981

—

Canada

ЛЕВКО РОМЕН

Поляризоване

ПОСМЕРТНЕ ВИДАННЯ

Вступна стаття

Яра Славутича

Торонто

— 1981 —

Канада

Обкладинка роботи

Павла Лопати

Видано заходами доньни Євгенії Логази.

Printed by:

Kiev Printers Ltd., 2466 Dundas St. W., Toronto, Ont., Canada M6P 1W9

Левно Ромен

••

•

•

ЛЕВКО РОМЕН

(1893 — 1981)

Серед українських поетів у Канаді своєрідне місце займає Левко Ромен, один із небагатьох письменників, що добре зберегли рідну мову й залишили цінні твори. Левко Ромен — це псевдонім, а справжнє прізвище Степан Ковальський.

Народився Л. Ромен 8 серпня 1893 р. на Полтавщині в козацькій родині. Перші його вірші були надруковані 1919 р., підчас визвольної боротьби за незалежність України. Взагалі кажучи, ідеї Української Революції стали для нього дороговказом на все життя. Київські події того часу, що стали віхами в державному будівництві, лежали близько до його серця — про них він завжди відгукувався з винятковою увагою.

Після збройної поразки УНР, разом із рештками українського війська відходить Л. Ромен до Польщі. Будучи в таборі для полонених у Каліші, друкується він у журналі Веселка, а незабаром і на сторінках львівського Літературно-наукового вісника та праської Нової України. Працює інженером землеміром в Галичині і на Волині. Після другої світової війни, 1950 р. переселяється поет із табору для переміщених осіб в Австрії до Канади. Тут він спокійно прожив решту свого життя. Упокоївся 20 січня 1981 р. в Торонті.

Першу збірку поезій, Передгрім'я, Л. Ромен видав 1953 р. у Філядельфії (до речі, з допомогою нижчепідписаного, що наглядав над друком і коректою). Поєми (Торонто, 1956) були другою книж-

кою поета. Значно пізніше, 1969 р. в Торонті вийшла остання, прижиттєва збірка, Дуб-нелин. Варто згадати ще Жовтосил, "драматичну п'єсу із дій УПА", написану прозою і вперше надруковану в другій книзі альманаху Північне сяйво (Едмонтон, 1965), а потім випущену окремою книжкою з видавництва "Славута" того ж року. Надрукував Л. Ромен і кілька оповідань, зокрема "Відповідь" у першій книзі Північного сяйва (1964). Писав також статті на мовні теми, рецензії на нові видання тощо. Поляризоване — це посмертна збірка віршів. Автор готував її до друку протягом останньої декади, вигладжуючи окремі строфи, перевіряючи ідіоматичні вислови, до чого мав спеціальне замишування.

Виразною особливістю поезії Л. Ромена є добра мова. Це треба наголосити, бо тут, на чужині, так уже повелося, що деякі поети й письменники, навіть талановиті, недбало ставились і ще й досі ставляться до основного в літературному творі — мови. Не засвоївши вдома, вони так і навчилися її у вільному світі.

Найкращі ідеї, найглибші думки, висловлені поганою мовою, не дають повної естетичної насолоди. Цю відому істину завжди мав на увазі Л. Ромен, постійно дбаючи про слово, його значення й сучасне нормативне вживання. Завдяки йому, набули ширших прав призабуті народні слова: "зрін" (дар), "субій" (двобій), "зуспити" (зустріти), "веврик" (вивірка), "моква" (сльота) чи влучні вислови "у визброї" (у всеозброєнні), "в сусі порох!" (тримаймо порох сухим!) та інші. Дуже часто поет ставив примітки наприкінці окремого вірша чи книжки, пояснюючи значення того чи іншого слова. З його неологізмів дуже вдалі "прихлюп" і "пройдистеп". Не зважаючи на те, що прожив у Західній

Україні понад 20 років чи вже в Канаді більш як 30 років, Л. Ромен добре зберіг наддніпрянський (полтавський) колорит української мови, успадкований від батьків. Нижчепідписаний, відвідуючи Торонто, кожного разу вважав за велику приємність поговорити з поетом, бодай телефоном, щоб спрагло напитися з його словесного джерела, як із цілющої степової криниці. Справді, мало хто з українських письменників на Заході так добре знав українську народну мову і так любовно ставився до неї. Хібащо неперевершений знавець говірних висловів, проф. Василь Чапленко (який, на жаль, затьмарив себе наклепами чи не на кожного ту-тешнього письменника).

Тематика поезії Л. Ромена не така широка, як хотілося б. Патріотичні мотиви явно переважають. Інакше й не могло бути в колишнього вісниківця. Порушено українські історичні теми, а також давню мітологію. Це останнє зближувало його з Лариною Мурович і Володимиром Скорупським. А любов до слова, до шліфування окремих рядків і строф, скеровувала до Михайла Ореста, якого він слушно називав "лицарем Держави Слова" — у вірші "На смерть Михайла Ореста". Живучи в Торонті, поет не міг обійтися без канадських тем, зокрема індіанських, напр., "Перед стовпом індіанських божист". Є в нього "Водоспад Ніагара" і "Вростання в ґрунт" — перший гарно змальовує відоме диво природи на цьому континенті, а другий прославляє українського поселенця в Канаді за те, що "поміж чужих свого не губить він обличчя" (Дуб-нелин, стор. 65).

Пануючи над словом, Л. Ромен прагнув досягнути добру тональність вірша. Напр., Головний Отаман Симон Петлюра в одному творі "ясує нащадкам майбутнього провість" (Дуб-нелин, стор.

60). Добірні слова, зокрема перше та останнє в наведеному рядку, створюють відповідну урочистість. Як зразок гарного звучання цілого вірша, можуть служити "Осінній день" (там же, стор. 29) чи "Вечірній голос" у збірці Поляризоване:

Обніжком я житами йшов.
Дрімливо нива хвилювала.
Густішав морок і холов.
Вечірня заграва палала,
Жовтогаряча, ніби кров...

Можна б наводити багато гарних, естетичних строф чи висловів із творів Л. Ромена. Але не завжди в нього все належно виходило. Осамітнений, поет не мав потрібного літературного середовища, оточення, що звичайно формує смак і спрямовує творчі шукання. Любячи і шліфуючи слова, наш поет не завжди умів розрізняти мовостиль. Скажімо, розмовно-фолкльорний стиль, щось подібне до народницького напряму, і суворо-неокласичний стиль Миколи Зерова — це зовсім протилежні поняття. Згадаймо ще своєрідний стиль раннього Павла Тичини чи імажиністичні образи, нанизані як намисто на нитку, Богдана Ігоря Антонича. Скрізь тут бачимо неповторну оригінальність, індивідуальну своєрідність.

Л. Ромен не завжди відчував різницю між стилями чи пак мовостілями; для нього була трудність, у якому сусідстві поставити певне слово, зокрема народне. Напр., кілька разів зустрічаємо в нього "всенький", дуже колоритне, суто-розмовне слівце, але вклинене в урочистий, високого звучання вірш "Невмирущому Кобзареві", що може служити доброю ілюстрацією різностильності чи пак "субою" різних стилів. Починається цей обдуманий вірш урочисто. Тараса названо чудотворцем, про-

роком, богоборцем, який "і правдомовний, і святий!" Звучить початок на належному рівні. Та от — сьомий і восьмий рядки:

Бо ж правду бачить люд усенький,
І правда ця повік жива!

Тут слово "всенький" цілком невідповідне, приземне; поряд слів іншого породу воно викликає стилістичну дисгармонію. Урочистість утрачена. Літак, без керування, пішов униз... Та незабаром автор знову виходить на орбіту, знову дає гарні рядки на прославу Шевченка. Але... кінцівку приземлено в народно-розмовний стиль; Кобзаря, спасителя української нації, порівняно до вірного пса, що охороняє нарід від злодіїв: "Люд стережеш, як пес господу". Якби це було в байці чи в діялозі якогось персонажа-селянина, в оповіданні чи повісті, то звучало б, на мій погляд, блискуче. У вірші "Невмирущому Кобзареві", майже оді на адресу найвизначнішого сина України, такий вислів дуже невідповідний. Дуже прикро, що Л. Ромен був по-благливиий до різностильности.

Я взяв для прикладу лише один, дуже різночий різнобій у мовостилі. Таких крайнощів у Л. Ромена щоправда небагато. Але менш різночії стилістичні зриви трапляються таки часто. А все тому, що поет не зовсім вийшов із народницького напрямку в літературі, хоч послідовно прагнув перейти в іншу сферу. При цій нагоді треба згадати й недоречний субій у наголосах: у тому самому вірші поет уживає "нарід", наголошуючи А; потім — "народ", наголошуючи О. Перше слово звучить, як польське, друге — як російське (з церковнослов'янського). Український відповідник мав би бути "нарід" із наголосом на І. Адже маємо "рід", а не "род". Л. Ромен, добрий знавець української мови, мусив би знати про типові в українській мові.

Іншому, недовченому поетові, що не панує над мовою, а йде самопливом, я б не робив такого закиду. Звичайно, вина у виборі терміну для населення країни тут не лише Роменова. Надруковані в Україні словники (напр., останній в 11 томах) подають лише "народ", із наголосом на О, — за сучасною російською мовою, у повній згоді з політикою москoviщення українського народу та його словництва!

Не буду більше "придиратися" до Л. Ромена, що був таки добрим поетом із доброю мовою. Короткі вірші виходили в нього краще, а поеми залишалися без сюжету й без виразних персонажів. Його поеми — це скоріше філософічні чи історичні роздуми, ніж епічні твори. Саме такого типу "Його галактика чекала", останній, більшого обсягу віршовий твір Л. Ромена. Це про першого українського конструктора космічних кораблів Миколу Кибальчича. Вибір теми дуже вимовний і сучасний, у добу супутників. Бодай темою дотримував поет кроку сучасності.

Оглядаючись на довгий творчий шлях Л. Ромена, варто підкреслити, що він послідовно плекав національно-визвольну тематику, прославляючи провідників українського революційного руху. Його ідеалом була вільна й незалежна держава. Саме тому часто зустрічаємо в поета згадки чи окремі твори про Симона Петлюру. "Невмирущому Кобзареві", "Франко на останку днів", "Пам'яті Коновальця" й багато інших розвивають його основну, державницьку тему. Декламатори знайдуть у Л. Ромена добрі патріотичні вірші до виконання на сцені в наші національні свята.

Життєвий шлях Л. Ромена закінчився. Залишилися його твори — наслідок творчої праці, що систематично тривала 60 років. Ужинок поета не

великий кількісно, але по-своєму цінний. У скарбниці української поезії знайдеться належне місце і для Левка Ромена, патріота, державника, добро-го знавця мови.

Яр Славутич

ВИБРАНА БІБЛІОГРАФІЯ ПИСАНЬ ПРО ЛЕВКА РОМЕНА

Нухар, Роман. "Дуб стійкості й досвіду", **Канадійський фармер**, 18 квітня 1970 р.

Мурович, Лариса. "До 85-річчя Левка Ромена", **Канадська Україна**, ч. 4 (грудень, 1976), стор. 12. (Тут розміщено зняток поета).

— — — — —. "Спом'янімо поета Левка Ромена", **Канадійський фармер**, 18 травня 1981 р.

Славутич, Яр. "Нелиняючі барви слова", альманах **Північне саяво**, ч. 5 (1971), стор. 174-76. Передрук у журналі **Визвольний шлях**, том 24, ч. I (1971), стор. 125-28.

— — — — —. **Українська поезія в Канаді**. Едмонтон: "Славута", 1976; стор. 155-57.

Mandryka, M. I. **History of Ukrainian Literature in Canada**, Winnipeg: Ukrainian Free Academy of Sciences, 1968; pp. 174-75.

Примітка. Добірку поезій Левка Ромена вміщено в книзі **Антологія української поезії в Канаді, 1898-1973**. Упорядкував Яр Славутич. Едмонтон: "Слово", 1975; стор. 57-60. Тут же подано життєписну примітку про поета (рік народження треба виправити з 1891 на 1893).

ПОЛЯРИЗОВАНЕ

Розкуйтеся, братайтеся...

Т. Шевченко

*Поляризовані це магнети
(Як та ж от сила гравітації,
Що купчить зорі і планети),
Гуртують, творять нації.*

*Благословив нам Первозванний
Наш центр-полюс мати в Києві,
Хоч підпадав той — нездоланний! —
Не одному Батієві...*

*Орда ж остання — в наших шатах!
(Щоб не казали, що — неправесна*) —
Нам накидається й за “брата”,
Одвіку нам — ненависна...*

*Нам не шкода тієї “Русі”, —
Були й зветомся — Україною:
Це підіймає нас на дусі —
Не плакати над руйною!*

*Орда це знає (скаженіє!),
Як полюс наш змагнетизований,
Що й нам попутний вітер віє,
І вже наш дух — розкований!*

*Дарма!.. Тяжкий це допуст Божий,
Свята ж наука в нім: гуртуйтеся!..
Чим нахабніший тиск ворожий,
Тим дужчий крик: “Розкуйтеся!”*

**) Неправесний — “незаконного ложа”.*

ВЕЧІРНІЙ ГОЛОС

Обніжком я *житами* йшов.
Дрімливо *нива* хвилювала.
Густішав морок і холов.
Вечірня заграва палала,
Жовтогаряча, ніби кров...

Шовково лащивсь, кланявсь колос...
Та серце сүмом пойнялось —
Воно з розпүкою боролось...
І враз мене покликав хтось...

Я відгукнувся, я зрадів...
Та дүмка враз: "вона ж үмерла"...
І на обніжку пав я, *сів*...
А нактив з дня вже ніч іздерла,
І захід моторошно мрів...

Куняв десь колос наді мною.
Ласкаво блимали зірки.
Волосся вогчилось росюю...
Отерпли змисли і дүмки:
Віки... віки — самотиною...

САГА

Багряном жалоби одягнені клени
Тайничу вже сагу співають мені...
Цей шлях (на весні!) хоч веселий, зелений,
Тепер навіває вже думи сумні.

На дубі і листя — мов кров'ю підлите,
Китайкою вкриті кущі, ніби тло, —
Збудили в душі ті пісні сұмовиті
Про те, що було — і навік відгуло.

Там соняшний парус*) саянұв із-за хмари,
А нижче он — пасмуги сірі дощу...
В уяві ж танцюють... святкують примари, —
Я в їхній обладі — тремчу і мовчу...

Вони збагрянили всю землю нам кров'ю:
Це ж сага співає про меч і про кров,
Як лицарів наших, надхненних любов'ю,
Побили... і топчуть там знову і знов.

Співає вже сага й про пімсту криваву...
З весною зросте покоління нове! —
Помстить, і відновить знов прадідну славу,
Зміцніла бо гнівом любов оживе!

*) Смуга променів.

ПЕРЕДНІЙ ФРОНТ — МОВА

За тисячріччя до Хрущова
Пізнались люди з дивним фантом,
Що виживе та рідна мова,
Що чимсь не прикра окупантам.

Отож — ... згадаймо — в Вавилоні
Свою жиди згубили ж мову —
Хоча були ж в стиску, в полоні,
Собі нову творили знову,

А давня та, що від Мойсея —
Їм окриляла дух і віру, —
Була це в рабстві їм ідея —
Буденщину скрашала сіру!

Бо де ж?!... Яким це окупантам
До слів рабів, що хіть їх звикла?
Тож боряться з немилим фантом —
Щоб тая зовсім мова зникла!

От “айріші” втрачали мову,
Та схаменулися — вивчають...
І полюбили її знову...
Ціну (що рідне!) — добре знають!

Московські гончаки це знають
І навіть лащитися вміють...
Бува — на пострах! — завивають,
Хоч перед левами — німіють...

Тож як їм, бувши між Драконом
Та в назві “іксом” — гордим Азом,
Чи вить на пострах грізним тоном,
Чи лащитись шовковим плазом?!

**
*

ТИ ЧЕКАЄШ...

Ти чекаєш тужливо,
Мов той зранений лебідь,
Що хтось прийде в потребі —
Порятуне тебе...
Ні, жени ти від себе
Холод смутку нудьгливий,
Що за серце шкребе.

Знай, минуться морози —
І весна (для веселих!)
Так барвисто застеле
Ще й тобі килими!..
І вітри танцюристо,
Мов на сурмах, заграють
І здмхнуть, розмахують
Це лахміття зими!

Навіть віхоли-бурі,
Громові, гучнострунні,
У музичнім відлунні
Заспівають тобі, —
Як тримаєш журбу
І свій жаль на припоні...
Тож купайсь на осонні —
Не скоряйся журбі!

**
*

ВЕЧІР

(образок із Тиролю)

Підкрався вечір з-за гори
І лле вже сутінь у долину,
Цигарку-зірку закурив, —
Димок клубками вгору злинув.

Рожеві теж снують димки,
А вколо, вдолі — поночіє.
Мигтять іскринки-блищаки,
Вітрець сүмирно леготіє.

Як рине хвиля з лотоків,
Мов дощ шелеще громовичний,
Так гук тут річки і струмків
Увечері і в тиші — звичний.

Ця тиша — вдолі і вгорі —
Настала й сторожко вартує...
Крім цвіркунів, ще від корів
Дзвіночків теньк з гори “мельдує”.

Та вже з-за гір, із-за дерев
І місяць крадьки зазирає,
Як хмару ж рогом продере,
Свій усміх тьмяний посилає...

Та мов злякавшись хмар-примар,
Сховавсь і він, зайшов за гору,
Зате зірки, крізь патли хмар,
Так гостро зиркають з простору.

1950

ВІЧНІСТЬ НОТУЄ

Оговтатись у цьому *світі* —
Це знать три виміри, збагнути,
Підсоння ж примхи — взимку, вліті —
Злюбити, звикнути, відчуті...

Буття ж, тих вимірів досягне,
Бує в них, бринить, святкує...
Що ж до четвертого *протяжне* —
Лишень там вічність порядкує...

Та наша пружиться свідомість —
Пізнать, що втямне, що реальне...
Тут позу — геть! — тож хай натомість
На труд нас кличе, що захвальне!..

Отож — не пурхай, як метелик,
Цур жирувать! — наб'єш оскому;
Як на квітках бджола і джмелик, —
Упийсь медом і мчи додому!..

Літопис вічності внотує —
Мед сполом живить покоління,
А баня *неба* ласк дарує, —
По цвіттю ж стигне ще й насіння!

Грудень, 1973 р.

СЕНТЕНЦІЯ

Коли вже зародився намір, —
Тоді наснага хай бринить,
Бо годі зняти тільки гамір,
А зобов'язань не покрити!..

Отож хвальками я гордую —
Вони не сплячують... боргів,
Вони — це бачу, констатую —
Ще й звеселяють ворогів...

Тому тривожний я, бентежний,
Коли за щось нове берусь, —
Такий бо праці край безмежний...
Чи ж подолаємо — журюсь.

Чи прийдуть бо — коли і звідки?
З мечами в поле ратаї:
Прогнати хижих підсусідків
Та обробить нивки свої?!..

Нивки ж — захрясли бур'янами...
Там кровочервінь будяків
І над батьками й над синами
Горус — саявом маяків!..

О, Боже мій! — шепчу молитву:
Хай наші пера, мов мечі,
Ведуть за душі мужню битву
Невтомно вдень та й уночі!

Нам зброю треба пестить, чистить,
Уже й гартовану — гострить:
І прийде суд — вона захистить
І нашу землю, і блакить!

17. VIII. 1962

ДНІПРОВА НАУКА

То леліє Дніпро і в собі віддає
І дерева, і хмари, і кручі;
Проти сонця блищить, мерехтить виграє...
Де ж той гін, що ним славен ревучий?..

Аж загати зі скель, та уперті, міцні,
Вільний шлях переходять Старому —
І прокинулись враз ці степи запашні,
Гей, від гомону-гуку, мов грому...

Серед скель він реве з пересердя за глум,
Шлях веде, пробиває до моря,
Розбиваються хвилі на сльози, на шум —
То він плаче од гніву й од горя.

Стугонить, гуркотить наш Славута красний,
Через скелі він рине, стрибає,
І запінившись гучно гугає, грізний,
І пісень переможних співає!..

Та й затихне мов грім, як пороги промчить,
Спочиває від гону і горя,
І мов люстро ясне, проти сонця блищить,
Мерехтить аж до синього моря.

**

"Веселна" — літературний місячник, ч. 2-3, лютий-березень, 1923 р., м. Наліш, Польща. Табір інтернованих).

ХАОС

Він в атомах спить і мов каже при тому:
— Я сплю, переживши ту дату відому.
Тож сну ви мого не тривожте...
О, ні! — Не здолать вам моєї снаги...
А збудите — годі: тоді вже не зможете
 Убгати мене в береги!

Та й бавиться вдруге Творець у творіння
Не буде для вашого ніби спасіння.
Занадто ви горді зі знань тої дрібки, —
І вас розпирає наївна пиха...
Мене ж тільки бавлять дитячі ті вибрики,
 А вічність — лише позіха...

Творець, геть убгавши мене в Свої карби,
Створив ці світи — Собі забавки-скарби...
Звільнить же з кайдан мене можете — з ритму...
Бо дух мій у твориві — завжди живий...
Шкода — що не вчули б, як я говоритиму...
 Бо стали б і ви вже — не ви!..

Для вас “паралеля” — то грянє ізотопів...
Та я — всемогутній у власній потопі...
За мить бо мій дух стільки в бурхоті встигне,
Що ваш не утне й за мільйони років.
Творця буде гнів, коли рід ваш і вигине:
 На вас — не на мене! — той гнів.

КОНДЕНСУЮТЬ

Круг нашої Землі-планети
Суцільно сфера облягла, —
І року зазнаєм прикмети
І дива — зимна і тепла.

Алеж у брилі атмосфери
Свої “канали” має звук, —
Нам чути — і в пільмі печери —
І гомін слова, й грому грюк...

Це ж надоумилась людина
Створить канали потайні...
Де ж спить причайно громовина —
Сплять громовибухні вогні...

Сил сконденсованих руйнних,
Понадпотужньої снаги,
Десь мають — теж проти людини,
Щоб ужахнуть! — і вороги...

Отак домігшись “*передишки*”
(Бож — геть війну!.. за мир вони!),
Купують збіжжя (наборг!) лишки —
Тоді не страшно... і війни!

РІК НОВИЙ

Категорія ж ця хоч умовна,
Ще й Новим прозивається Роком,
Та надіями (й страхом!) повна
І душа, — перед вічності кроком...

Пливемо (чи йдемо) в Невідоме;
А воно ж — океаном бурхливим —
Теж і мудрих бува засоромить
Цур немудрим зворотом примхливим.

А тому: — чи заплющивши очі,
Але твердо — і вистаттю й кроком —
Ми прогнози вітаєм пророчі, —
Як із дальшим змагатися Роком.

А щасливих так наслідків треба, —
Щоб і словом їх стрінуги чулим!..
Стоїмо ж проти голого неба...
Дух же й кров нас єднає — з минулим!

8. XII. 1977

ДО ВОЛІ І СЛАВИ

Із прірви недолі й неслави
Ми гідно простуймо все вище, брати,
Під прапором рідним *Держави!*
Наказ нам: під ним, злotosяйним, іти
Крізь бурі грізні до мети —
До волі і слави!

На путь, і далеку й криваву,
Петлюри нас кличе пожертва і труд, —
Тож мужньо гуртуймося в лаву!..
Зірвемо окови ворожих споруд —
Хай воля осяє наш люд
І Києва славу!

ОДВІЧНА МЕТА

О, пісне народня, ти — наче молитва,
Стражденних невітші — ти жаль і нудьга,
За вимрійним щастям — і туга, й гонитва...
Це ж волі бринить неспожита снага!

Хоча й невідомлені тямок мотиви,
Та збуджує серце бадьорливий тон, —
Як вільної творчости жбурнуть пориви,
Хоч шлях тарасує ворожий закон!

У ті необмежені — час і простори,
Чи ж серце і розум спинятимуть лет?!..
Дарма!.. Хай на супроть і гори, і море —
Та він їх долає — стихію! — поет!..

Бо й сам він — стихія, не владен собою,
Над ним бож горує всевладність Творця...
До часу й владає хай сила юрбою...
Ворожа!.. то й вихрить і гнобить серця.

Та рідні серця бо за рідними тужать...
Де правда горує, там воля — свята...
Гей-гей! — ті пісні нашій воленьці служать,
Бож воля народу — одвічна мета!

2. XII. 1977

ІНТЕГРАЛ ВОЛІ

Огонь у слові, цемент крові..
Тарасе, Симоне, — ваш пал
Нам гартom мужньої любови
Розв'яже волі інтеграл!..

Не ласки, ні!.. Нам волі треба, —
І волю знов повернем ми,
Ту розкіш — під блакиттю неба
Знов бути вільними людьми!..

Яка ж бо втіха — творчість вільна:
Цвітують правдою уста,
І творча міць її всесильна,
Як гнівний бич в руках Христа!

ЗАЛІЗНИЙ ФОНД

Здавен хистить нам *рідну мову* —
Це змагу наш передній фронт,
Бо топче ж ворог — знову й знову
Цей наш — залізний, Божий фонд!

Приспати — в лестках! — не вдалося
Наш працьовитий щирий люд...
Вінки ж пожнивного колосся —
Наш орден за цей чесний труд!

Зважай, щоб хтось основ не зрушив,
Бож ворог радо й поготів
Сумління й мову б так приглушив,
Щоб мати — неремствених рабів...

За волю ж кров не ллють намарно, —
В нащадків жилах кров гуде!..
Знуцань не смій прощати безкарно...
Хай кара — громом упаде!

13. VIII. 1977

КИЄВЕ!

Києве, *святий* і гордий!
Я терплю й Твою скорботу,
Як *деруть* із Тебе орди
Срібло й *щиру* позолоту...

Чезнуть так *сторіч* надбання.
Скільки здерли вже... ой леле!
Від далекого зарання
Слави шлях Твій — невеселий.

Як на шкірі, на воловій
Стільки "Слів" і дум зітліло?!..
Ні!.. Співці й пісні чудові —
З душами (живе!) горіло...

Таж душа ординця грала,
Як де гине річ мистецька...
Так раділа, як палала
І святиня Видубецька*)...

А сусіди, мов *гієни*
По бенкетах м'ясожерця,
Як ущухне гук военний,
Хлепчуть-смокчуть кров із серця...

Та купіль Дніпра не дарма
Дух наснажила, обмила, —
Скине ще Твій нарід ярма,
Здійме в леті дужі крила!

*) У наших часах спалено Видубецький монастир із найдавнішим книгозховищем.

Знову, Києве, очолиш
Степову нову Гелладу,
Духа волю їй уволиш —
Мати в творчості відряду!

Тож модерні самогуди
Схоплять дзвінкість Твого слова,
І лунають світами буде
Українська співна мова!

Зацвітуєш пишним цвітом:
Слава ж — творчістю буняти,
Щоб утерла сльози Мати —
Милувалась Божим світом!

**
*

НОВИЙ РІК...

“Рік Новий” — і ми ворожим,
Що, мовляв, він принесе?..
А в “презент” йому що можем?..
Наші зідхи — от і все...

Хоч рівнявши... той, минулий —
Чудо ж, “дівадльо” було:
Лет на Місяць нас розчулив —
Серце в гордошах гуло...

Таж бо в “Соняшній системі”
— володар...

Не в одній колись поемі
Пробринить поезій чар, —

Це про гордощі — що можем!..
Окупація планет, —
Людство ми на них розмножим...
Знов за летом — спробний лет.

Знов *нові* конкістадори, —
Ринуть всесвіт підкорять, —
Життєві здобуть простори,
Класти людства там печать!

Що тоді В'єтнам чи Прага?! —
Виграшки пустих дітей...
Хай гартується ж відвага
Та експансія ідей!..

“Тю на Вас!” — отак на мене,
Може, навіть гукнете:
“Це ж базікання шалене...
Ка-знащо це верзете”.

От, мовляв, зирніть в “аннали” —
І схолоне Ваш апльомб:
Таж бо є вже арсенали
Повні смертних атомбомб!

В леті це ж бо всьому людству
Підміновано вже... хвіст!
Тут данина й страхопудству,
Здійме слово й пацифіст...

І почнуться викрутаси —
Слів пожнив'я — для нікчем:
І про “кляси”, і про “раси” —
Вистриб-випад *ріжних* тем.

Так “Нового” будуть мучить
Кольки тих проблем старих...
Хто ще вірить — дулю всучить, —
Здійме всіх таких на сміх...

1. І. 1970

ПОДИВИСЬ, МОЯ ЛЮБА...

(Танго)

Подивись, моя люба! —
Коло тебе це в'ються
(Той чи другий — ізнову)
Ласуни-юнаки...

Бійсь! — від них твоя згуба,
Якщо нерви здригнуться —
На їх лесливе слово
Чи на потиск руки!..

Хто ж кохає так вірно,
Та сказати як — не знає
(Чи ж не сором, юначе?),
Він боїться немов.

Ось так боязко, мирно
Щось тебе він питає
Про стороннє неначе, —
Мов ховає любов!..

Ти ж (боюсь, моя квітко!) —
На бурхливому вітрі!
А як вітер бурхає —
Пелюстки він зірве!

Не піддайсь ти, мій світку,
На ті лестощі хитрі:
Є ж бо той, хто кохає —
Він для тебе живе!

1964

АМЕРИКО!

Америко! — не будь такою
Хапливою на “баристи”!..
При них — не матимеш спокою
За волю — нації душі...

З відпруження при точках тиску
Урівноважуй... “свій бальянс”,
Та бережись! — при плюсах зиску
В безоглядний упасти транс...

Біологічна ж бо основа
(Змеханізований наш час!)
Тоді лишень міцна й здорова,
Як гордість твердне людських мас.

Таж “воріженьки” до кошари
Пропхнуть принохливих вовків,
І понасіються обмари
Ще й “панікум” з тих “ізмів” слів.

Тож дбай, Америко, про славу
(Тоді й гудітиме в віках), —
Тож паразитну геть державу!..
Прямуй лише на гідний шлях...

Тоді й очуняють народи
(Народ — держави суверен!),
І змолитвують дар свободи:
Свій — воля! — радісний рефрен!

20. X. 1978

**
*

СИГНАТОРИ “УКАЗІВ” ЦАРСЬКИХ

*(Мене дивує — розумні люди,
а “наречіє” уважають за “язык”).*

Максім Горькій

*(Із публікації ще за живоття “оного”
про “проблему” української мови).*

Коли згіркнув “Максімка Горькій”?!...
Таж “атрадясь”!.. Бож ті “хохли”,
І за свої поля й “задворкі”,
Ще й на “передній” фронт ішли —

Тломить, спинять азійські орди,
Не дасть їм *Захід* толочить...
Так зріс в борні наш нарід гордий,
Щоб жить, співати і творить!

Це ж наша й логіка здорова:
На цілий світ протест — наш крик,
Що й та “чудна” простацька мова,
Це не “наречье”, а “язык”!..

Бүло — і нас топтали орди, —
Тоді шалів бенкет гієн...
Тому й сумні в нас дум акорди,
І в співі чувсь жалю рефрен...

Це шарпали ж бо й нас гієни —
Собі вривали в нас шматки...
Тут гуртував нас гук воєнний, —
Його ж відлуння — козаки...

Князь Святослав мав "оселедця",
Як давні ще войовники
(Звідтіль традиція й ведеться),
Та й Січі — буйні козаки!..

Чи ж не йому Франко чудово
Так про "говірку" відповів,
Що з неї — викрешимо *слово*,
Що вже й страхає ворогів...

... Його ж — наснажимо у мові,
Як запальну ядерну міць...
Нащадки ж ринуть в бій, здорові,
Проти громів і блискавиць!..

Нові й "царьки" з царями вногу
Дать "волю" йдуть і свій нам "мир"...
Це в націй будить струс-тривогу...
Для націй воля ж — еліксир!

2. IX. 1977

"ПЕТРОВА" НАУКА

*Від сорому, який нащадків пізних
палитиме, заснути я не можу...*

Іван Франко.

Кожен ворог для нас є і вчитель,
Зачерпнімо ж і в нього добра! —
від царя от, скажімо, Петра,
був це ж наш і незгірший мучитель.

Як "Колегії"¹⁾ здав він "діла",
так навчав їх (щоб легше там "править") —
як то діло слід мудро поставить:
"напустіть"²⁾ лішь хохла на хохла"!..

¹⁾ Т. зв. "Малоросійська Колегія".

²⁾ Нацьковувати.

Він до “вчених мужів” придивився:
Прокопович — Яворський. Були
це владики, “смиренні” “хохли”, —
тож — від них, батче, “мудрости” вчився!

З них бо кожен доносив царю:
“Нахили... се шепчу я до вуха:
мого недруга, царю, не слухай, —
він не годен... що я сотворю”...

Щоб ту вірність цареві довести —
цей виводить абетку нову,
той звеличував дику Москву,
чепурих до імперської чести...

Та Мазепу — “согласно” кляли...
Це не те, що сучасні: пост-фактум
не кляли Скоропадського “акту”, —
ці “смиренні” ще й розгріх дали...

О, свята толеранціє наша!
Як тебе викривляють людці:
виправдовують зраду, митці,
якщо пахне корито чи “каша”!..

На коні й під конем ми були...
Чи замало?.. слабкі, може, ліки?
Нас не палить ще сором великий?..
Чи підлот жахнемося? Коли?

**
*

НА ВІК КОХАННЯ НЕ ЗВАЖАЄ...

На вік кохання не зважає,
Як серце б'ється в унісон,
А друге в такт йому лунає —
Життя предвічний це закон.

Не дурять тут оманні мрії —
Бадьорить щирість відчуття,
Мигтять, спалахують надії,
Благословляючи життя.

Одвічний поштовх — ту сугутність,
Напруга ж духа — подолать!..
У другім серці стріти дружність:
На славу вдвох — тріумфувать!

Обійми ж звужують взаємні
Космічні надхнення думок, —
І тла спалахнуть вам таємні
Тих праджерел світів-зірок!

12. X. 1975

НА ЧЕРЗІ — БІЯФРА?

*Війська Біяффри здобули місто Оверрі
і розгромили федеральні частини. Лі-
дер Біяффри Одумегву Оюкву підвище-
ний в генерали.*

З газет.

Чи то ж лихі конкістадори,
Що згубним громом із рушниць
Відкриті краяли простори
Кольоніальних "одиниць", —
Журились, що то за племена?..
Чимдалі банди гнались там...
Кривавилась історій сцена —
Несвітських лих, нелюдських драм,

Тепер на *чорнім* континенті
Ще й досі йдуть *такі ж* бої, —
Держави *хижі* в цім моменті
Збирають ще й *жнива* свої.

До берегів днедавніх кафрів
Борці й півмісяця й хреста
Давно дігнались до Біяфри...
Та ж — смирно визнала Христа.

Нігерці ж, мов конкістадори,
Ярем позбувшись *чужих*,
Розбійно йдуть у їх простори...
Борні ще й досі гук не стих...
І гинуть чорні християни
Уже від чорних... Марний крик!
Коли ж культурний світ догляне,
Щоб нарід той, бува, не зник?!..

Хіба тепер?!.. Бож так “несвійсько”
Біяфрський *чорний* генерал
“Законне” розгромив там військо,
Відчайний виявивши пал...

Америко! Згадай — підвищив,
Тебе *зміцнив* “сепаратизм”!..
Не дай, щоб хтось той нарід нищив —
Шануй свій далі *гуманізм!*

Як зброї шкода — дай хоч хліба!..
Мре з голоду ж там дітвора!..
Від “воріженьків” люд той вибав, —
На смерть-життя це ж люта гра!
Чи відригнеться й знов Катанга
І жуйка-пострах: Кенеді-Хрущов?..
Таж там державу — вищу рангу —
Освячує хоробрих кров!

11. V. 1969

БОРИСЯ, УКРАЇНО

1. *Борітеся — поборете!*
Т. Шевченко: "Кавказ".
2. *"Погибоша, аки обри" — ви-
слів з літопису "Повість вре-
менних літ".*

"Погибоша, аки обри" —
Так про обри цей мотив
Каже: *нарід* наш хоробрий
Буде жить, як досі жив.
Чом же знов він у неволі?
— А за добрість, за свою, —
Не чіпав чужої волі,
Хоч хоробрий у бою!..

Чи він мириться в ясирі —
У московської орди?
— Ні, не дасть він, як невірі,
Чесну кров, свої труди!

Україна — край багатий;
Волю — треба боронить:
Правду власну слід плекати
Для нових тисячоліть!

Як зламати ж ту неволю,
Хижість орд перемогти?
— Дати всім народам волю,
У борні ж — допомогти!..

Рабовласницьких імперій
Не приймати до О-єН;
Тих, що влізли — геть за двері!..
Хто ж це? — ясно й без імен.

Тож "Борися, Україно!" —
Це наказ із давнини...
Волі вірні до загину
Хай гартуються сини!

ЮНАЧЕ!

(мати до свого сина)

Три сімки літ ще б слід прожити,
Щоб ти “дозрів”... Тоді вже знай,
Що жить — народові служити,
Свій захищати Рідний Край...

Та знань і вражень ряснотою
Пливе все більш за роком рік, —
Тому й три шістки за тобою
Тобі вже числять “зрілий вік”!

Перейдеш, синку, в цьому віці
В науці вищий той ступінь —
Зглибляти гарті слова й криці,
І далечінь, і глибочінь!

Тямкуй, що материна мова, —
Це рідна мова, це — твоя...
Тож рідного не нехтуй слова...
Бринить воно? — то мовлю я!

Радіє й батько, як зміцняєш
Ти мови рідної знання,
Або й шкільною поправляєш —
Де справді — правда, де — брехня.

Із свого роду будь ти гордий, —
Таж ти — нащадок козаків...
Це їх пісень бринять акорди,
Народу-велетня це спів!

2. V. 1973

НЕ ДИВУЙСЯ, ЧУЖИНКО...

(танго)

Не дивуйся, чужинко,
Що й тобі цей мій настрій
Навіває, мов айстри,
Тихий сум восени...

Маю серце шалене —
Обгнуздати не можу,
Бо хоча й не ворожु —
Не люблю чужини.

Хай тут красні дівчата —
І веселі й грайливі
Чи в танку, чи й у співі, —
Але серце мовчить:

За минулим, за рідним
Бідне серце сумує,
І чуття всі бунтує,
Наче лебідь ячить.

Як заграють музики,
То в уяві вже юнку
Бачу в танці, як струнко,
Мов лебедя пливе, —

Серце жваво заб'ється
І радіє — не плаче! —
На хвилинку неначе
Повним щастям живе!

І відлюдним я стався...
Не дивуйся, чужинко, —
Я люблю українку,
Та далеко вона...

Маю зранене серце,
Що зазнало розлuki,
Болю ж, суму та муки
Не здмухне чужина!

**
*

У ДАЛЕЧІНЬ, ЩО РОЖЕВІЄ...

Три шістки тих минулих літ,
Дитяче мрійних і юначих,
Як лоскотав тебе наш світ, —
Здаються казкою неначе.

Таж надить низка й дальших літ
І щось обіщує тайниче...
Тобі ясніє Божий світ —
Пізнати його він твердо кличе!

Тож не вагайся, юначе, йди
У далечінь, що рожевіє,
Щоб по тобі — були сліди,
Де вже твоя мета ясніє!

2. V. 1973

**
*

ГІРКА СЛАВА

(елегія-сповідь)

Бувас, — *серце*
Мовчить — не рушиш:
Ніяким “*перцем*”
Не розворушиш.

Уста, хоч *спрагли*
Сказать, що вміють, —
Про зміни ж наглі
Мовчать воліють...

Там, під реберцем
(Ще не зупинка!),
Не тільки серце —
Кипить печінка...

Таж не даремно
Вона при жовчі —
Хоч це й нечемно! —
Про вчинки *вовчі*

Щось дивним-дивом
Як вухо вчує, —
То жовчю-гнівом
Враз зануртує...

Зник *гнів*, на споді
Десь окошився...
Та збутись *годи* —
Там *слід* лишився...

Бож стався вибух —
Жбухнула лява...
Такого штибу
Гірка та слава!

ТРАКТАТ (Сонет)

Щось про облизле жабу́риння,
Що ви нюхнули *вищу* "суть",
Таку ж просту: поживу *ссуть*
З води й листки (що — мов коріння).

Дарма, хоч ті нудкі пахтіння
Нюх в "емпіреях" не пасуть,
Частіше ж — нерви вам трясуть
Кіно-екранові *ряхтіння*,

Та ось вам *символ-образок*:
З води он виринає *жаба*
І між болотяних квіток

У жабу́ринні ця нахаба
Палкий виквакує *трактат* —
Про сни й безсмертя *маєстат*.

11. III. 1956

БУДЯЧЧЯ

Не пишайтеся, будяччя, новою “красою”
 (А хизуйтесь хіба — колючками!), —
Не вітають вас бджоли бринінням-ясою,
 Червонієте марно квітками...

Тож даремно посіли горби й перелоги,
 Ще й спинається вище по схилах,
Світові обсідає ширші дороги
 Та пнетесь по славетних могилах...

Бо як вирветься з брану, як прийде господар,
 Знов почне перелоги орати, —
Заясніє весь світ, наче *Божя* господа:
 Він змете вас — як зілля трикляте!

Ось тоді, наче море розгойдане, поле
 Не жалітиме вдяки-поклонів,
І побожно невтомні — і люди, і бджоли —
 Знов радітимуть з рідних загонів!

1974

ГУК МАЙБУТТЯ

*Ціна ж бо тих страждань
і власного життя —
Державний волі стяг і
Велич Майбуття!*

“Нова Сторінка”

Я вірю в дух мого народу,
У творчий спалах Майбуття...
Той творчий геній, творчу вроду
Уже ясить його життя.

Були підніжки ми імперій,
Плекали ж мову у піснях,
Що вже змагається в етері, —
Принадний стелиться їй шлях...

А скільки “друзів”-“воріженьків”
Вели й манять на манівці,
Та вже минулись “дзеньки-бреньки” —
Ростуть, мужніють нам творці.

Знедолена, всіма забута,
Вона мужніє і живе,
По “визволі” ж — “братами” скута,
Та вже сама кайдани рве...

Подаймо ж руку, всі народи,
Скінчить борні спасенну путь, —
Звітають нас дари свободи
І волю-визвіл принесуть!..

Гуде в піснях і кличе воля —
До неї шлях змагань веде...
Мальована впаде неволя —
Гук Майбуття здаля гуде!

24. XII. 1972

ГАЛИЧИНА — З ВІКНА ВАГОНУ

Хатки, в химерній коломийці
Розбігшись, стали на горбку
І зирком шибок, мов на стійці,
Слідкують валку гомінку.

А на дахах — диви! — антени
Свої мов чуйки слимаки
Наставили — у світ зелений
Нюшити подмухи-вістки...

Біжать від хат, он, обороги
(Ой, при землі вже їх дашки!),
Вартують вільхи грянь дороги,
Беріз у них мигтять свічки...

Горбовина ось нам — назустріч
(Зелені вруна — по горі),
Дуднить місток, і в плесі-люстрі
Он вільх відбилися стовбурі...

Аж он (під парком чи під гаєм?)
Блищать там червінню дахи:
То “двір” там з нудів позіхає,
На зойк і заклики — глухий...

Трьохбанна церква (задня стежа)
Сіріє скромно з-за дерев,
Зате нова “костюлка” вежа —
Вам очі барвами дере...

Чарує прокидом країна,
Горбки назустріч тихо мчать,
Рясніє барвно так долина,
Пташки в повітрі десь ячать...

На обрії ж, он, "божі вівці"*)
Безшелесно біжать-течуть,
Чабан десь грає "на сопівці",
Та нам за гуркотом не чуть...

Та вигулькнув он димарами,
Киева димом з-за горбів
Актор і осередок драми —
Відчужений та рідний Львів.

1932. IV. (весна)

НАШЕ МОРЕ

Віддавна це наше прапрадідів море
Манило в заобрійні сині простори,
Гойдало на хвилях, у далеч несло,
Як їм слугувало вітрило й весло.

Гостей же заморських стрічали гостинно.
Багатства з-за моря текли їм невпинно.
А йшов хто розбоєм чи зрадно тихцем,
Таких лиходіїв — стрічали мечем.

Коли ж береги обсідали невірні, —
Тоді не жахали й труди неймовірні:
Пробоем на хижих ішли ворогів,
На визвіл із бранки сестер і братів!..

Та сталось: новітні ординці лукаві,
Бої і терор учинивши криваві,
Усю Україну схопили в ясир,
Прилюдно облудно голосячи мир!..

*) Хвилі теплого повітря на обрії.

Осіли шакалами всенькі кордони...
Не мир же голосить їх колір червоний...
Та прийде ще присуд — колоніям край! —
І стане знов вільним і Рідний наш Край!

Здолавши ж терору й неволі потвори,
Розчинемо двері — кордони і море:
Із світом брататись ізнов, як давно —
Міцніти і пити б'юяння вино!

О море! — ти “чорне” сусідам донині,
А нам ти яснієш, ласкаве і синє,
Коли проти сонця на синьому тлі
Погойдуюєш хвилями нам кораблі;

Та й соняшне нам ти віщуєш майбутнє,
Трудами надхненними в праці могутнє,
Як з нашого моря стрункі кораблі
Пливтимуть, багаті, навколо Землі!

1955

ЧУЖИЙ ГИМН

(мотив "Марсельєзи")

Узгір'ям ішов я, неначе снохода,
А здалеку місто альпійське гуло.
У гойності літній буюла природа...
Мені ж так сүтужно, так тужно бұло.

Знов Рідний мій Край, ніби міт про минуле,
Примарно в уяві стогнав, мерехтів...
Аж слухаю: — сүрми! — і гори почули:
Це гимну чужого лунає мотив.

Тож урвища й скелі озвались луною,
І тони грайливо ген-ген попливли...
Та вії (вже чую) набрякли сльозою,
І мріли околи неначе із мли...

Мотив перемоги... а чом же так сүмно
У серці моему струною бринить?..
Воно ж — наболіле... міркую розумно, —
Бо де ж перемоги сподівана мить?!

"Агий же на тебе!" — подумав я гнівно:
Смертенний шаліє з віків той сүбій...
Чужі навіть гимни нас кличуть поривно:
Гартуйтеся, міцнійте в житті-боротьбі!..

Зневіру здолати — це ж я напіввільний!..
Хай сил нам не точить іржею — вона...
Світ знову яскраво засяяв зокільний, —
Це ж грала й для мене бадьора луна!

16. VI. 1950

ПІВЕНЬ — ЗБУДНИК СУМЛІННЯ

абож — три запити

І заспівав півень хвилі тієї вдруге. І згадав Петро слово, що Ісус був промовив йому: Перше ніж заспівав півень два рази, відречешся ти тричі від Мене.

I

— Чи любиш, Симоне, Мене?
("Яке ж питання це страшне!" —
У мізках вигук продзвенів):
"Люблю, люблю, як і любив!"
— Так, щирі ці слова твої.
Паси ж ягнята хоч Мої.

Сумління вмить стрясло всього, —
Бож тричі він зрікався Його...
— Чи, Петре, любиш ти Мене?
("Питання вдруге знов... сумне" —
Мигнуло стогоном намить):
"Люблю і буду ввік любити!"
— Паси ж і вівці ти Мої.
Засвідчать хай діла твої.

Знов думка: "Втретє ще кольне"...
— Чи любиш, Петре, ти Мене?
І твердо вже Петро прорік:
"Люблю й любитиму повік!"
— Люби ж овець, як і братів;
Паси й рятуй їх від вовків.

II

Отак Ісус Петра надхнув —
Йому апостольство вернув,
Ще й провістив страждену путь,
Що де й не хочеш, поведуть...
Та дух Петра уже зрадів —
Недарма в каятті горів,
Бож на сумління колючках
Він усвідомив зради жах.
Це ж, як Ісус передповів,
Сумління збурих півня спів...
Але сльоза вже не тече,
Бож більш сумління не пече.
Він повний мужности, снаги, —
І не страшні вже вороги.
... Ми твердо йтимем до мети!
Не спинять шибенні хрести, —
Їх кропить мученича кров
І нам освячує любов...
Вовків, коли б і приплелись,
В овечу шкуру зодяглись, —
Пізнає по лестоцях-словах:
Смердітиме їх тлінний пах...
Тож гей, апостоли-брати, —
На смерть за правду любо йти!

25. XI. 1971

НАШІ ЕМБЛЕМИ

Ті кольори пишні — і жовтий, і синій —
Ясу гомонять Україні!
Що перший — про сонце ясне, золоте,
Бо з нього снага нам росте;
А другий так рвійно співає про небо,
Про божесько-людську величну потребу:
Угору із рідного ґрунту рости,
Уростати в небо, в світі!

Зелене ж — підказує думка твереза —
Це кольорів наших синтеза;
Це ж те, що цвітує і плодить живе,
Що й камінь корінням ірве!..
Це ж ним і наснаживсь, набряк наш чорнозем,
А синього рівень хоч нижчий за позем,
Та з моря простує живущого крок, —
І скеля крихтіє в пісок!

Пишніє і герб наш, емблема нам любя,
Той сплет блискавок у тризуба,
Що золотом поле блакитне оре, —
В обійми нам серце бере!
Чи здавен то є Посейдонів трикірій
(І думка зривається в вирій!),
Чи знак володарний Перунів грізний
(дум нам викреслує рій!),
Та в'яже цей символ з минулим сучасне —
І прадідів пал нам у серці не гасне:
Змагатись, лупати сучасне тверде, —
Хай слава світами гуде!

ПІСНЯ ПРО БАЙРАК

*Ой, не пугай, пугаченьку,
В зеленому байраченьку...
— Як же мені не пугати, —
Хочуть ввесь байрак зрубати.*

Народня пісня

Пугай, пугачу, ой пугай, —
Це ж твоя і нам послуга...
Долю вчиш нам стріть сувору, —
Опір дасть, а не покору...
Як житло твоє зруйнують,
То й тебе орли вполюють...
Тож і згинуть пугачата,
Як і наші теж малята —
Без батьків і без родини
На просторах України...
Пугали ще й козаченьки —
Був при зброї ж люд усенький...
Як же пугать перестали,
То орли і нас обпали...
То ж то доля того птаства
Зойк нагадує козацтва:
Гей, дзвоніть, дзвоніть на сполох —
Хоче нас пожерти Молох!

НОВА СТОРІНКА

*Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте...*

Т. Шевченко: "Заповіт".

Навчав Тарас, Іван, також і мужня Леся*)
Любити рідний дім, шугать і в піднебесся,
З любови ж до братів викрещувати гнів, —
Хистити свій народ від хижаків-орлів.

Чужинні ж бо орли під нашим небом любим
Жирують кров'ю з нас, бажаючи нам згуби...
Минулося — дарма! — віки хоч прогули,
Як люд наш дужчий був за хижі ті орли;

Та щоб хрещатий меч нові нечисті сили
Здолав гидких п'явок, що ввесь народ обсіли, —
Хай не жахають нас несвітські ще труди...
Жертовно ми свої зімкнімо всі ряди!

За це ж завзявсь герой (нечуваний ще досі!)
Спокутувать гріхи "рожденних" малоросів,
Страхіттями спокут сумління їх стрясти
І в сяєві чеснот до перемог іти!

Заклявсь він, написав слова тим суддям гострі:
Ваш присуд — бумеранг, і як фальшивий постріл
Осмішить устрій ваш і упаде на вас...
І зустріччю надій

бринить майбутній час...

*) Шевченко, Франко і Леся Українка.

Це Валентин Мороз уписує *сторінку*
На славу мучнів тих, що ставлено "під стінку",
Ціна ж бо тих страждань і власного життя —
Державний волі стяг і Велич Майбуття!

21. VIII. 1972

НЕВМИРУЩОМУ КОБЗАРЕВІ

Тарасе, словом — чудотворче, —
Ти і несхопний, і простий;
Пророк Ти — Божий, богоборче, —
І правдомовний, і святий!

Даремно наші "воріженьки"
Твої викривлюють слова,
Бож правду бачить люд усенький,
І правда ця повік жива!

О, ні! — не вдасться людоморам
Твій змаг посмертний припинить, —
Ти будеш завтра, як і вчора,
Пророчим словом полонить!
Як випростає ж нарід спину,
Державний здійме вгору стяг,
То й світ "відкриє" Україну
І подивлятиме Твій змаг!

Через народ — задля народу,
Це ж невмирущости секрет, —
Люд стережеш, як пес господу —
Від Бога, наш Пророк-поет!

ТОБІ, СВЯТОСЛАВЕ...

(у ювілейне тисячоліття)

... Мертвій срама не імуть.

Слова Святослава

Тобі, Святославе, за нас був би сором, —
Що й досі нас гнобить ординський полон,
Та й згадка про тебе бринить нам докором:
Рабами ж спотворює нас їх закон!..

Нас вічності в світ супроводять аспекти
Її, неосяжні — і простір, і час,
Ще й грізним богам молитвують адепти:
Гримучий, помилуй!..

О, згляньтесь на нас!..

Степи стугоніли між морем і нами
Від орд, від ненаглих, що згубу несли,
Ти ж, князю, на варті стояв із полками...
Ласкаво небесні громи нам гули.

“Іду я на вас!” — був це поклик до змагу
Людини, що повна чеснотами вщерть...
Чи ж можна забути лицарську відвагу —
З ордою мечем сам рубавсь ти на смерть!

Нові покоління, не скаржіться Долі —
Дідам не скидайте своєї вини...
Хто хилиться — раб, чи то з мусу, чи з волі...
Гартуйтеся, а з вами — хай дочки й сини!

Плекаймо, наснажуймо серць громовину, —
Наснага взаємна хай творить дива...
І вільну вітатиме світ Україну...
Провини ж розгрішить Держава нова!

27. V. 1972

СИЛА І ВРОДА

*(Фрагменти із святкувань 75-річчя
поселення українців у Канаді)*

I

Мелодія руху — це музика та,
Відчутна й нечутна, гармонія світу...
В розряді ж напруга — вже іскри мета —
У власну ввіходить орбіту.

Маршує ось молодь (під стягом зроста!),
Аж лихо — замулена юрмами траса...
Збадьорює музика, кличе мета, —
І в розступці шарпнулась маса...

А музика тне, пориває мета,
І прапори грають, шепочуть шовково.
Ти, молоде наша, за теє свята,
Що в чин перетворюєш слово!

II

Лунаєш нам, пісне, ти гимном свобод,
Єдиний ти наш амбасадор незрадний!
Почує чужинець: — Великий народ,
Алеж бо який незрадний!..

Мов духи веселі між квітів весни,
Дівчата пливуть, мальовниче хупаві,
А взустріч, мов сон — козаки з давнини! —
Танцюють, бадьорі і жваві...

Спливає за образом образ живий,
Ясні веселчані так міняться плями...
І враз юнаки із шаблями... диви! —

Рубають, крешуть шаблями...

Казать: “незарадний”? Таж цей образок
Говорить, що нарід і способи знає:
Як маєш ти силу — цей каже танок —
То добре і врода ся має!

19. VI. 1966

ПАМ'ЯТІ КОНОВАЛЬЦЯ

(Його наступникам на роздум)

Яких тямок чи слів у мові,
Якої треба вже снаги, —
Щоб море пристрастей і зради
Убгати в береги?!..

Такий “герой” патріотизму,
Що межі зла й добра згубив,
Він по-звірячому бездушний —
Усіх би перебив.

Дарма, що в церкві він молільник —
Клячить і ревні сльози ллє,
Але з пекельної машини
Свого ж він брата вб'є.

Тож як за маскою пізнати,
Що той “побожний” справді — шпик?..
Та й що допоможе Україні
Той гістєричний крик?..

Ні, геть пиху, — а прийде визвіл,
Як станемо — плече-в-плече! —
Тоді не власна — від удару
Ворожа кров стече!

СИМОН ПЕТЛЮРА

I

Ідуть рядами струнко вногу...
Це ж — України вояки!
І спів про Чайку, про Небогу
Геть розлягається, лункий.

Як любо! — Чайці на підмогу
Ідуть мужі і юнаки...
А ворог зняв уже тривогу, —
Це шкірять зуби хижаки...

І спогадав, як по країні
Він мандрував ще юнаком...
Їм зойки чулися чаїні,

Вони ж схвильовано гуртом
Клялися в пісні Україні
На боротьбу іти зі злом!

II

І ось — Отаман він народній —
За волю їх у бій веде,
Веде на змаг святий сьогодні!..
Навколо ж — слава вже гуде...

Ворожі сили — в гасла модні —
Маскують вишкір їх ідей,
І сили кличуть із безодні —
Істинкти первісні людей,

Щоб у хаосі, каламуті
Могти втопити волю знов...
Раби ж бездушні, хоч розкуті,

Пролити ладні й братню кров...
А вороги ж лютують люті,
Хоч деклямують про любов!

III

Ті вороги... о ні! — не згинуть
Самі, блаженно, “як роса”...
З народніх надр струмки вже плинуть;
Їх чисті хвилі — то краса!..

Якби то нарід — до загину! —
Мечем історію писав,
Та в лицарів, що в бій ось ринуть
Огонь любови не вгасав,

Тоді б народів ця в'язниця
Розпалась, зникла б, як мана...
Та усміхнеться ще Вдовиця,

Ще зійде воля нам ясна
По темній ночі, мов зірниця...
Війна — це ж буря очистна!

IV

Тож вірю, Матінко-Небого —
Найкращі ці Твої сини
Ще виборять Тобі дорогу,
Той шлях до волі, осяйний!

Тоді подяку склавши Богу
(Той гарний звичай давнини),
Чудову матимеш Ти змогу
Зустріть як слід прихід весни!

Тоді в “народів вільних колі”
Сяйнеш, стряхнеш іржу кайдан,
Працюючи на власнім полі —

Без тих облудливих оман,
Що навівали час довгенький
Оті нам з гимну “воріженьки”!

**
*

ФРАНКО НА ОСТАНКУ ДНІВ

*“Від сорому, який нащадків пізних
Палитиме, — заснути я не можу”.*

І. Франко, “Мойсей” — пролог.

Сидів він стишено в фотелі.
Чи мріяв?.. думкою летів?..
Чи йшов Мойсеєм у пустелі,
І Азазель щось шепотів?..
 А Львів десь гув — глухий, шалений,
 Гучнів, польщиною сичав...
 За обрієм — ще й гук військовий
 Гримів погрізно, гуркотав...
Та на горбовину вже тьмяний
Той гук до хати ледь стелився.
І тільки вітер безнастанний
Оговтаний легенько вивсь.
 Ось гомін з двору, щось легенько
 Зашаруділо об поміст...
 І от, застукавши тихенько
 Дверима рипнув гімназист.
“Ой, вибачте ви нам... чи можна?..
Бо, прошу вас... тут нас — гурток”...
І нотка в голосі тривожна,
Несміливий спинився крок...

Прокинувся він, очима кліпнув:
Це, хлопці, ви? То йдіть, ідіть".
І знов юнак дверима рипнув,
Шепнув за двері: "Ну, ходіть"...

От увійшли, тихенько стали
(Цікавість, подив, співчуття...),
Слова ж його уже гучали, —
У нім блиснуло знов життя...

“Ви хочете розвіять сумнів?..
О, знаю я — чого прийшли...
Отож — не будьте гордодумні.
Думки не одних — завели...

— Нема ні пекла, ані раю! —
Так глузував з таких Тарас...
Про пекло, рай — багато знаю...
Остерегти ж я хочу вас...

Сім кіл пекельних я вже вибув,
Отут ще живши, на землі,
І за маленьку ніби хибу:
Я гордих слів багацько плів!..

Співав про духа революцій,
Назвав себе каменярем,
Вів песій труд у скрусі-муді, —
Хоч був рабом, а не жерцем...

І от мої нещасні руки
Роботи стільки почали...
А хто скінчить?.. хіба — онуки...
Аби лишень вони змогли...

А як хотів я сам кінчати!..
Та вже — несила цим рукам...
За це завдячую багато —
На жаль і сором — землякам...

Моїй біді вони — раділи...
Та в Криворівні поміж гір

Криничка є, що верне сили,
Та ще й загострить навіть зір...
... Багато дечого не знаєм
Про сховані свої скарби...
А часто жебраєм-благаєм
У зайд-панів... дурні раби...
Як часто бо Тарас глузує,
Коли балакаю із ним,
Що в нас не всяк своє шанує...
Тоді так сором перед ним!
Тоді так хочу, щоб вернулась
Ізнову молодість моя!..
І спина й міць уже б не гнулась...
Повів би йнакше працю я...
Джгута б зробив я замашного
І гнав, за прикладом Христа,
Тих крамарів із храму цього,
І їм столи б повивертав!..
Бо чи ж не варто вигнать з храму
Тих низькочолих крамарів,
Скінчити раз народню драму
Про кровососних опирів?!
Життя ж ціле — це наша нива,
Це вертоград і Божий храм...
Жила б людина в нім щаслива,
Лише б не датись крамарям...
А, що загарбають народи,
Що ссуть п'явками працю-кров...
Не змилить вас зоря свободи,
Як вам присвічує — любов!..
З криниць знання ясного пийте,
Та — бійтеся отруй-джерел.
Їх відрізнять самі зумійте,
Як чемерицю з-поміж зел...

От хемікалії в реторті
Що виявляє — реактив!..
Тож і в наук тих вільних порті
Своїх тримайте митарів, —

Щоб контрабандою отруя
Не впала до комор знання...
Була б тоді вся праця — всує...
Отож — не дійте навмання...

Хай із письменства ось вам приклад,
Де тяжко вилучити “суть”.
Звичайно штрих один, не виклад,
Та висновки, що з нього йдуть...

От Шекспір вам — у своїх п'єсах,
Усе Гамлетом промовля:
Чи то в відьомських чаклах-месах,
Чи в слові блазня, короля...

Він сумніву поет величний...
Тож не захоплюйтесь ви ним:
Мана — той виблиск феєричний, —
Він не палав вогнем святим...

Розслаблює він нашу волю,
Він не гартує нашу хіть...
А щоб збороти нам неволю —
Нам білим гартом слід яснить!

А от вам — автор “Валєнрода”...
Що дав народові своєму?..
Поглибив хиби ще народа, —
Не позитивне дав йому...

Таж не один народ так падав
І здоланий, проте, вставав...
Любов і вірність — то порада,
І Бог таким допомагав...

Не викрутаси — твердість куйте,
І на твердий ставайте ґрунт.

І вдачу й слово — все гартуйте...
Любов і кров'ю святить бунт.

Плекайте слухну ту годину,
Коли палка фаланга серць
“Воскресни — мовить — Україно!”
В останній виступивши герць...

Та — знаю... знаю!.. Драгоманів
Капнув есенцію отруй
Із “міжнародніх” тих туманів
Цих “космополітичних” струй...

Казав він: у народній формі
Хай міжнародній буде зміст...
Таж на такій до нас плятформі
Для окупантів — певний міст...

Як ти хиткий, як ти кульгавий —
Тобі і милицю він дасть...
І от — працєю для його слави.
Вростеш і сам — у його масть.

Ні, ні!.. спокусу відганяйте, —
Така наука не для нас!..
Такі джерела обминайте...
Уже тепер не той бо час!..

Проте, його я розумію:
Між самопевних тих нахаб
Він увімкнуться в веремію
Хотів так само, що й той раб...

Раб-пролетар — то новочасне,
Нове Спартака видання...
Тож по-тодішньому “сучасне”
Ішло за ними навмання...

Але це твердо пам'ятайте,
Що пан Михайло нам казав:
Найперш про рідне слово дбайте,
Щоб дух народній наш зростав!..

Бо думка висловлена словом,
Але не рідним, не своїм,
Є вже видатком нездоровим:
Його не вернемо нічим!..

... Отож — казав часом до речі,
Часом... приспічило йому
Знов танцювать від тої ж печі...
Годив божкові все тому...

Зробили з нього ті нахаби
З ученого — та крутія...
Оцим мене він і розслабив...
Але йому — прощаю я...

“І все те бачив, лепсько знаю”...
Писав про отаких Тарас.
Тому я вас остерігаю,
Але й прохаю щиро вас:

В душі хай тліє іскра Божа, —
В ім'я ж любови — ваш протест...
Тоді то й волі квітка гожа
Зросте, заквітчуючи хрест...

Хреста не бійтеся — Голготи...
Його нам доля не щадить...
А зради бійтеся й підлоти,
Але гартуйте — вдачу й хіть”...

Замовк він раптом і очима
Поглянув десь через вікно...
Далеко рипнув хтось дверима...
Йому згадалося: давно —

Давно колись, як ці хлоп'ята,
І він ловив нові слова...
Та в них була й отрута клята.
Тоді ж того не відчував...

“Ось бачте, хлопці, знов озвався:
Ще не кінець, не край війні...

Тож слід, щоб кожний визнавався,
Що — мож робить, а чого — ні...

Великі бурхнуть завирюхи...
Ой, коб здоровим бути вже...
Думки ж обсядуть, наче мухи...
То й сам — не свій, і все — чуже”...

Один із хлопців тут підвівся:
“Ви, пане докторе, простіть.
Ми йдем... Пан доктор вже втомився”.
“Ну, ну... Гаразд... То вже ідіть”.

І знов, мов скляними очима,
Він задивився в далечінь...
Десь тихо рипали дверима...
Лягла на очі сонна тінь.

20. VII. — 3. IX. 1944 р.

**
*

За споминами Натрі Гриневичевої (Л.-Н. Вісник, нн. VI-VII, 1926 р.).

У ДНІ ЗНАМЕННІ ЮВІЛЕЮ

(З нагоди і на пошану 70-тирічного ювілею вп. п-і д-р Зої Плїтас)

Знов москвинам прийшла нагода
Позбиткуватися над нами
(Сини ж то “братського” народу),
“По-братськи” й шарпали роками...

Та знавши “щирість” воріженьків,
До рідних душ душею линею,
І не страшать шляхи крутенькі,
Де понадчасно всі ми гинем...

Жаскі ще будуть нам пригоди
На тім шляху — до Батьківщини...
Гартуймо ж міць і духа вроди, —
На честь дідизни — України!

Тож в авангарді завжди бути —
Це те покликання хоробрих,
Мета — закованих розкути...
Яса й хвала за вчинки добрих!

Не стиль музею “натюр морта”
(Хоч тут — і лицарі й поети) —
Це ж та Шевченківська когорта,
Що чинить з дій — реалітети.

У день знаменний ювілею
Мигтять, блищать етапи змагую...
Тож хай і згадкою своєю
Бадьорять дух, міцнять відвагу!

16. IV. 1973

НА СМЕРТЬ ПРОФ. ВОЛОДИМИРА ШАЯНА

Щемлять серця у душах праведних,
Що в оболонках ще земних,
В людців же — втіха душ ненавидних,
Бож вісник правд навік затих.

З джерел прадавніх праісторію,
Життя він пращурів вивчав:
Мав *вищу* й люд наш категорію —
Кривавих *жертв* він не складав.

Тоді, вчаровані злим Молохом,
Племена варварські ішли,
Їх ватажки жахали *сполохом* —
Розбоек, війнами *гули*.

Немилі хижим наші святощі...
Але меча коли хто мав,
То й стріли гострі, й ратищі,
Мов святощ, варвар *шанував*.

В заранні людства *темні* обрії
Громами в *безвістях* гули,
Дракон і звір, *людці* недобрії —
Загину *жах*, біду несли...

Та люд наш сонце гріло, *лащило*
І в праці *гарту* надало,
Його і *вірою* оснащило,
Те сяйво й моці джерело...

Від його сили й світла щороку
І праці й свят числився лад...
Гей, сонце *дужче* мороку!
Наш нарід *сонцю* завжди рад!

ЮВІЛЕЙНИЙ ПРИВІТ НЕЗАБУТНІЙ ГАЛИНІ ЖУРБІ

(85-ліття)

Привіт Вам щирий шлю, моя землячко люба,
У невеселий цей наш віку пізній час...
Пережили ось ми, до сивого аж чуба,
Чудових багатьох, що відійшли від нас...

Зідхаю, згадую Антося, Вашу "Нивку",¹⁾
Його грайливість слів, його погідний дух...
Як тяжко всім було цю відбувать мандрівку
У цей трагічний час воєнних завір'юх...²⁾

Але бадьортесь Ви, як амазонки древні, —
Своїх тримайтесь лав тепер же й поготів,
Ростуть бо лицарі — хоробрі й себе певні,
Нащадки одчайдух, славетних козаків.

Таж Валентин Мороз дав приклад красномовний,
Не застрашив його московський геноцид, —
Він надихає нас, цей мужній крок жертковий,
Бо з варваром борня — це вже й на страту хід!

У творчості й трудах для рідного народу,
Ви шляхти давньої спокутуєте гріх,
Що для пихи і втіх запродали свободу,
Для люду ж бідного наславши копу лих...

Та із живущих надр герої ж того ж люду
Росли в минулому, і нині теж ростуть...
Ходімо ж бо на змаг і не жахаймось труду —
Їм прояснять, борцям, спасенну волі путь!

Листопад, 1973 р.

¹⁾ Так письменниця жартує з свого чоловіка, А. Нивинського, що загинув у часі II-ої світ. війни.

²⁾ ...завір'юх — добре! (від слова "вир").

ХВАЛА!

*(Слово на честь 75-літнього ювілею
полковника Захара Шкурупія)*

Хвала, привіт Вам, побратиме,
За життєвий зразковий шлях, —
Ним побратимство й далі йтиме
Чи то у праці, чи в боях!

Так вік стражденний свій прожити
(Усіх нас доля це гірка),
Народові весь вік служити —
Це хвальна служба вояка!

Як без найменшого докору
Сумління далі вас веде —
То вчує всяк, як із простору
Майбутня слава вже гуде!

По всіх стражданнях дух відчує —
Нові загони вже встають
І сила їх затріюмфує, —
Бо й зброю теж нову кують...

Хоч розпаношилась неволя,
Та вже колоніям — кінець...
Тож згине нечесть, — прийде воля
І дасть усьому — рішенець!

Тож будьмо горді, побратими,
А ювілярові — *хвала!*
Хай шлях пляями йде крутими,
Та наші житимуть діла!

* *
*

ЯРОВІ СЛАВУТИЧЕВІ

(на вихід збірки "Маєстат")

І засмутив мене й збадьорив
Оцей Ваш красний "Маєстат":
Мигнули світові простори,
А в них — патлатий супостат...

Що Божа Матінка ридає
І в Ченстохові — я відчув,
А що в Москві ще й глум сприймає —
То в серці ремством гнів загув!..

Чи ж варварам повік топтати
Державний волі маєстат?!
Хай буде той навек проклятий,
Хто із катами — панібрат!

Ні, годі їх прохати "мирно" —
Їм треба вміти — диктувати!..
Тоді озвуться так сумирно:
"Чаво ізволіте жалать?.."

Брехлів ніколи не впросити —
На те одна спасенна путь:
Пожежу кров'ю їх гасити,
Щоб зборкати московську лють!

СТАРОДАВНЯ ДОКТРИНА

(На спомин зустрічі із смертельно хворим полк. Іваном Липовецьким у супроводі з його невісткою Надею Липовецькою, на Зеленосвяточній панахиді по полеглих за волю Батьківщини).

Як хто не нехтує минулим,
Там є й до старости повага —
І буде серце завжди чулим:
Його насичує відвага!

Там запальне, мов гніт, сумління —
Воно себе й окіл запалить:
Поляризує ж покоління
І крицю-хіть, мов гарт, нам сталить!

Немов гінка, струнка тополя, —
Підставить хилому рамена...
Соборна так росте нам доля...
Мужній, буйай, — ще ж ти зелена!!

Серця ж у них бува отерплі —
Їх життєва згнобила *стряска*...
Оживить згадки ж *невичерплі*
Сестрично-серда поміч-ласка...

Тож з гордістю згадаймо давність —
Таж амазонок ми — *нащадки*...
За дружність ми й — за рівноправність!
Пісні й нові — мов давні згадки!

Таж вільнолюби, вже як свійську,
Ту нашу схвалюють *доктрину* —
Жінкам служить також і в війську:
Обороняти *Батьківщину*!

23. VI. 1975

Друк. "Укр. Голос", ч. 28, VII, 1975.

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ПАВЛА СТЕПА

Там степу мріли десь простори,
Колись — гучні, тепер — поснулі,
А тут, з чернігівського бору,
Кували долю всім зозулі, —

Як вийшов з білої хатини
З допитливим хлопчини зором...
Він не зважав на смішки й кпини,
Бо знав: свого цуратись — сором!

Широкий світ манив до себе —
Зглибити “кесарева” й Боже,
Життя — спрямованість, потреби,
І чом оточення — вороже!..

І пізнавав... чужу науку,
І пізнавав свій рідний нарід —
Серед подій воєнних грюку —
Мов блискавицю в чорній хмарі...

Звелись війною знов вестготи,
І визвіривсь сусід північний...
Козацькі ж оживив чесноти
У нім інстинкт, нагально кличний.

Він з вояками став у лаву,
Той поклик чувши України:
Виборюймо свою Державу, —
Нехай навік тиранство згине!

У боротьбі змагавсь, посивів,
В лабетах бувши людоморів...
Та сіяв він на рідній ниві
Думки бадьорливі й сурові!..

Суворі, бож картав за свари
І за ліниство та оспалість,
Підносив Батьківщини чари
І дбав за мови досконалість.

Він працював і твердо вірив,
Що Україну стріне доля —
До часу вихрять б'узувіри! —
Колись і нам засяє воля!..

Недарма в казці Вдовиченки
Рушають Матір визволяти...
Дарма, що впали Дорошенки,¹⁾
Бож дух є дужчий за гармати!..

Він працював для молодечі,
І захопила смерть — на стійці...
“У лиховісний час хуртечі
Тримайте стяг свій, компанійці,²⁾

І бийте лезом, а не плазом!”
Хай родяться нові герої!”
Він відійшов з таким наказом
Для зміни вічно молодії!

1) Тут про поему “Попереду Дорошенко”, що незабаром має вийти друком.

2) Прикордонна кінна сторожа (військо) у степу за часів давньої гетьманщини.

СЛОВО ПРО ТАРАСОВУ КОГОРТУ

(з нагоди ювілею інж. І. Янішевського)

Ми, хоч пасинки у Долі,
А здавен і в цю добу
Трощим замахи Неволі —
Рабовласництва ганьбу!

Наш Тарас і Симон-страдник
Шляхом волі нас ведуть, —
Їм дух нації, порадник,
Освятив стражденну путь...

Хай вилюднюються ж люди, —
Хай за правдою ідуть...
Як “над вишнями” — і всюди! —
Хай про волю всі гудуть.

Ми ж і давні покоління —
Словом правди ще й мечем —
В людях будимо сумління, —
Хай під серцем їм пече!..

Техніці — чи то ж не сором! —
Робить поступ людський хист...
І порівнює з докором
Тії “чуда” мораліст:

“Но о аріеп”... а дієм,
А живем, мов звірина, —
В буйних пристрастях шалієм:
Там — революта... есь — війна.

Хоч іздавна ще пророки
Нам розбурхували дух
(Світ бож — вільний і широкий),
Тож заснітивсь поступ-рух;

Сили темні дух наш гноблять,
Як гнобили ще в віках, —
Знов плекають та гоноблять
Ниций послух, рабський страх...

Ті шугають аж на Місяць
В зорелетних літаках...
Інші з атомів десь місяць
Бомби-плячки... теж — страх.

Ця ж Тарасова когорта
(З неї наш і ювілят!)
Наступ далі свій розгорта
(Зозла виє сүпостат!)...

Таж бо в ній — не пацифісти:
Їм людини *маєстат* —
Ідеал величний, чистий...
Хай живе наш ювілят!

В роки мирні чи воєнні
Темні сили він боров,
І були йому спасенні
Рідний дух і рідна кров.

Так для здійснення пророцтва
Труд кладе наш ювілят...
І вже втішні є свідоцтва —
Дочекаєм волі свят!..

“Згинуть наші воріженьки”...
Вибачайте! — не самі:
Під шабель хібащо бренькіт
Та під виляски громів!

Гей, стенеться в ті години
В нас потоптана любов,
Понесе ж бо з України
Наш Дніпро ворожү кров!..

Нам модерні блискавиці
Громоблиكنуть чимборжій,
Мов козацькі гаківниці
Чи свячені ще й ножі!

ДОРОГОВКАЗ

*(Пам'яті заслуженого ветерана
полк. Івана Липовецького)*

Полковнику! Життя *Твоє*
(Ми тут, на світі, всі вмирущі)
Дороговказом нам стає —
Живить нам сили, невсипущі!..

Це ж — не проторені шляхи,
Хоча й “заквітчані” тернами, —
Спокутуєм чужі “гріхи”,
Після Батуринської драми!..

І далі будуть розпинать
Людці — і правду, і сумління:
Кров садистично проливають,
Щоб ужахнути покоління...

Полковнику! — Твій мужній жест
Як був, так є дороговказом...
Та в душах наш росте протест,
Аж хіть збуявіє — екстазом!

Дрімає десь майбуття гім, —
Бож не стійка ця “рівновага”:
Чадний цей “мус” мультимедіа,
Проте — гартується відвага...

Чекаємо ж — надійде мент,
Бо жевріє в нас дух Петлюри!..
Тобі ж і слава й комплімент —
Імперії ж крихтіють мури!

2. I. 1976

МИ ВИЧАРОВУЙМО ЦІ ДНІ...

*(Співакам і танцюристам студентського
концерту в Торонті 20-II-1966)*

Привіт вам, діти України,
І незневіреним батькам!
Хай гук пісень не мовкне, лине —
Бринить потіхою всім нам!..

Тих запорізьких шабель брязкіт —
Як веселить нам серце й дух!..
Гей, марні ті кування вразькі —
Змете всю гідь юнацький рух!

Дівчата, квіти України, —
Стрункий веселий ваш танок —
До нас він піснею вже лине,
Як такти мірить каблукочок!..

Там стогне наша Палестина
У вавилонським полоні,
Та волі близиться година, —
Ми вичаровуємо ці дні!..

Тож слава! — юнаки і юнки,
За ці труди від нас — яса!..
Чудові нам ці подарунки —
Ця вами плекана краса!

22. II. 1966 ("У. Г-с")

ЮНА ЗМІНА

(Ансамблеві бандуристів з Дітройту)

Гей, коли б таку натуру
Я співочу мав, —
Стис би серце, взяв бандуру —
Грав би та співав!

Тільки ж Бог не всім дарує
І терплячку й хист,
Тих стрясе ж, хто спів той чує,
Щирозбудний зміст...

Гей же, хлопці і дівчата! —
Хай ваш дзвін бандур
Залігає і за *рати*,
За ворожий мур!

Хай він збуджує до змагу
Струджених рабів
Та вливає всім наснагу
Ваш бадьорий спів!

То й Тарасів юна зміна
Справдить заповіт, —
І, звільнившись, Україна
Привітає світ!

ДЗВІН БАНДУР

*(До ансамблю кобзарів імени О. Вересая
на згадку виступу на святі відродження
Українських збройних сил)*

Як закіпає серце в гніві
Під схлип розгніваних бандур!..
Минуле скаржиться у співі
І кличе ринутись на штурм!

Хай нотки десь бринять відчаю,
Та глушить їх ваш мужній спів...
Тобі це грають, Рідний Краю,
Любов і кров Твоїх синів!

Брати, гартуймо серце чуле,
Щоб нещодавню змить ганьбу, —
Уже всміхається минуле,
Благословляє боротьбу!..

Тож на передній бівши стежі,
Бадьорте втомлених братів!
Хай про нові — громи й пожежі,
Ваш провісний лунає спів!

МУЗИКА

*(Після прослухання концерту учнів
Школи Ярошевичів 29-VI-62)*

Коли я чую зграйні тони,
Що так пронизують мене,
Життя й моє, що в звуках тоне,
Стає захопливо-грізне!

Це ж крається мені сучасність
Мечами глузду й почуття —
Марою вже встає дочасність,
Вібрєє струнами життя:

То гордістю сяйне майбутнє
То скаргою — минувшина...
А жаль шепоче: в ментах — сүтне!..
І хай тьмавіє — далина...

Обтяжує минуле — пам'ять,
Надія ж уперед веде,
І ті радітимуть, що втямлять, —
Їм вирок лагідно гуде.

Це ж розпалахує нам вічність,
Мов блискавка й веселий грім, —
Грайлива музики ліричність
Акордом вічно молодим!

1. VII. 1962

ЛЕГЕНДА ПРО СВЯТОСЛАВІВ ЧЕРЕП

“Гей, співаче, вдар по струнах —
Проспівай про воїв юних,
Як про батирів¹⁾ давно, —
Як цей клятий збили череп,
І кому то випав жереб
Пити ним п'янке вино!”

Так гукнув Кур'я поганий,
Від вина ромеїв²⁾ п'яний,
Печенігів лютий хан:
“Я за воїв п'ю цей келих
Ще й за наших жон веселих,
Що їм любий муж, їх пан!..”

Це справляв бенкет свій дикий
Хан — під регіт, свист і крики
Під розхристаним шатром.
А на березі поганці
Шаленіли в вихрі-танці
Над розгніваним Дніпром.

Хизувався хан недарма, —
Це ж богів справдилась карма³⁾:
Ворог був — і не живе!..
Це ж йому і міць і слава,
Ворогам грізна, кривава,
Через келих цей спливе...

¹⁾ батирі — лицарі (інакше — богатирі).

²⁾ ромеї — літописна назва візантійців.

Співака ще хан покликав;
Мов чаклун був той музика, —
Як співає, мов огнем
Слово прискає гаряче,
Водить струнами ж, неначе
Захрапованим конем.

Тож про русичів багатих
Той співак почав співати,
Що все гойні, все в них є,
Що не ласі до чужого,
Та, не боячись нікого,
Стати вміють за своє.

Князь там ними верховодив,
Гнався пардом у походи,
Поки сам у пастку впав...
Та нова росте вже зміна,
Бо й до третього коліна
Там своїх “доходять прав”.

Труду ратного хоч спраглу
Рать свою не кидав нагло,
Слав сказати: “Йду на вас!”
О, не стерпів би він зради!..
Що ж ромеїв зрадні ради? —
Це ганьба лише для нас!”

Нагло хан озвався гордо,
Що й скінчить не дав акорду:
“Чом ти виєш, битий псе!
Накликаєш князем лихо?!.
А про нашу славу — тихо?!.
Ні!.. співай про неї все”!..

Та співак підвівся сивий
(Тут акорд урвавсь грайливий),
Підійняв на хана зір:

“Чи ти хочеш правду чути,
Чи, на князя бувши лютий,
Смакувати поговор”?..

“Псе!.. Тебе я зарубаю!..
Чом ти славиш, я питаю,
Тільки русів, мов на сміх!
Вороги це наші злющі...
Та від нас вони не дужчі...
Чи не збив я славу їх”?!

“Дужчий той, хто “землю рие”
І збирає там, де сіє,
Землю ж рідну стереже.
Хто ж ми?.. Ми — летючі птахи;
Ми — пройди степи-невдахи.
Це й довкілля нам чуже”.

Так співак зідхнувши каже
Та слова в акорди в’яже;
Хан же, гнівний, слухав знов,
Як той далі хвалить русів,
Що в воєнній завирюсі
Буйно ллють ворожу кров.

“Руси щиро — гостям раді,
Там з богами — в їх уладі —
Правда в шані, за столом.
Як зламає ж віру слову,
Чи хто вчинить зраду-змову, —
О!.. за зло вже платять злом!

Мов п’янким п’янить їх медом
Змаг ще й з туром і з ведмедем;
Соколи їм ловлять птах...
Нас же й коні — харапудить,
Полоз-гад, як степом блудить,
На товар навіє жах...

У бою той нарід мужній,
Та й мечі їх харалужні
Теж не хтось — він сам кує.
Де ж твої мечі, мій царю?..
Від ромеїв ті, що в дарі,
Чи зграбуєш — те твоє.

От — живцем! — із тих завзятих
Чи когось далось взяти?..
Ні! — меча з них кожний мав!
Мало їх, а нашим — круто...
Князь бо й сам рубався люто —
Славу дорого продав...

Ой же, гримали мов громом
Іскри крещучи, мечі...
Їм і нашим об шоломи,
Накосили ж того трупу
Не одну криваву купу,
Князя зверху кладучи...

Ти гукав, казав шукати —
Хто мав з русів кращі шати —
Тож і буде Святослав.
Та не шати — зламні стріли
На шоломі нам свердлили:
Знак Перуна князь їх мав.

Чи твій жереб нам щасливий?
Це ж — вояк довіку мстивий,
Це ж упав Перунів син!
Та й живих ще стільки воїв, —
Святість присяги святої
Ті докажуть... як один!

Тим живим — не мертвим! — сором...
Їх діди ж над цим простором
Панували, ляляли кров...

Їхня висить мста й над нами —
Руси пройдуть знов з мечами,
Де з мечем їх князь ішов!

Їм оплакують пороги
Цей наш бран степів розлогих,
Князя любого загин...
То й за здобич цю велику
Ми платитимем довіку
Кров, найвищую із цін!

Де Саркел⁴⁾, пиха хозарів?
Тих буртасів⁵⁾ і булгарів⁶⁾
Чий каральний меч там стрів?
Хто ж то ясів і касогів⁷⁾,
Мов худобу, в гори вбогі
Геть турнув із їх степів?

Чув? — Давно ще батько князів,
(Хто їм рівний у відвазі!),
На Хозарське⁸⁾ море йшов,
Тії стрілами з-за рогу! —
Переходили дорогу...
Тож від сина — кров за кров!..

Чом до нас ромеї добрі? —
Тим, що русичі хоробрі
Не спускають кривди їм, —
Прав своїх мечем доходять,
А ромеї ж верховодять
Світом, кажуть, ніби всім"!..

³⁾ карма — присуд долі, призначення.

⁴⁾ Саркел — давня столиця Хозарської держави над середушим Доном.

⁵⁾ Буртаси — мешнали над середущою Волгою.

⁶⁾ Булгари — тут мова про Камських булгарів.

⁷⁾ Яси і насоги — предки теперішніх племен Північного Кавказу.

⁸⁾ Хозарське море — Каспійське море.

Хан здригнувся — вже не випив
(Келих з рук на килим випав,
Губи й руки затряслись);
Мурмотав: “Триклято впертий!..
Ще страхати й після смерти?!
Ні!.. Вже годі... як колись”.

І збентежилися гості
До старого повні злості;
Гук бундючний їх упав,
І вино не смакувало;
Бо й воно вже віщувало:
Русь “доходитиме прав”...

Хтось тут п'яний нагло крикнув:
“Тишком-нишком?! Ні — не звикну!..
Хай стрясеться вже біда”!
Другий вигукнув погрізно:
“Не застрашить рать залізну
Ні вогонь, ані біда”!..

Тут шатра хитнулися поли.
Вітер гнав у їх околи
Гроловицю — дощ і грім.
Грому вже котилися луни.
Поклик лютий: “Бий, Перуне!”⁹⁾
У тім гукі вчүвся їм.

Жах облав гостей веселих:
Бренькнув, чують, ханів келих;
Люто хан топтав його.
“Годі! — крикнув: — не нагадуй...
Не віщуй про мсту-загладу
Люду гордого мого”!..

⁹⁾ “Бий, Перуне!” — Це бойовий понлик воїв Святославо-
вих.

Хижо враз очима бликнув...
“Рабе, — меч!” — нагально крикнув:
“Пес між нами... Він — сказивсь”!..
Звідкись раб з мечем підскочив.
Став співак, та поки зочив, —
Гримнув трупом, покотивсь...

Кобза впала, задзвеніла
І тим гуком настрашила
Гірш ніж крови той струмок,
Що на килим плив, сочився...
Збір гостей заметушився...
Хан зробив до неї крок.

Ось мечем об кобзу брязнув.
Струни бринькнули виразно
І замовкли... Змовк і збір.
Ногу хан на труп поставив:
“Гинь!.. щоб русів більш не славив”,
Проказав, підвівши зір.

“Шкода струн — не пса старого...
Гей!.. знайти мені такого,
Щоб на струнах цих заграв”!
Та й обвів гостей очима,
Зір його непевно блимав...
Гурт гостей принишк, мовчав;

Тільки мить було ще тихо,
Бо схопився нагло вихор, —
Надулось шатро, мов дзвін...
Блискавки ж і виляск грому
Нагадали не одному:
Не спинити хуртовин!

30. IX. 1955

**
*

ЙОГО ГАЛАКТИКА ЧЕКАЛА

(Поема про Миколу Кибальчича)

1. Жальний заспів

Його Галактика чекала!..
Та на життєвому шляху —
Зміцняти царську пиху! —
Московська шибениця стала...

І згас той соколинний зір,
Ущух бентежний духа порив,
Що пурхав думкою в простори,
Шляхів шұкаючи — до зір!

Космічні ж надили простори,
І творчий дух його палав, —
Він корабля проект уклав, —
Як попливти в космічне море...

Пливти в космічній кораблі,
Сяйкі минаючи комети,
Колонізуючи плянети
Синами рідної Землі! —

Бо в них недарма дух палає
І прагне волі і знання...
Та нескінченність-далина
Кого ж не манить у безкрає?!

Як зашморг той над ним завис,
Не знітивсь геніяльний розум, —
Щоб смерти подолать загрозу —
Яснотою ще більш заблис!..

Юнацьку викласти ж ідею —
Міць вибухову запрягти!..
Зумій убгати — і лети..
І ти — господар над Землею!

Таж “Емський” той царя “указ” —
Він окошивсь таки на ньому!..
Такий тиранові лихому
Віщує присуд цей якраз!

Деспотія ж та євразійська,
Як і не стало вже царів, —
Дуріє так, як цар дурів, —
Негодна миру дать... без війська.

Тож нею вимріяний “мир”
(І в “Александра Миротворця” —
Через “сексота” чи “дозорця”),
Пасе очима вздовж і вшир! —

Щоб “подноготню”*) дізнатись, —
Чи “ікс” якийсь від пишних фраз
“Щирісімо” впада в екстаз,
Чи десь не змовивсь бунтуватись?

І давні, і нові “царі”
Розбещують московський нарід —
Щоб “пильний” був, щоб був “в ударі!”
(А як — це знають “шинкарі”).

Ще й “неділимство” те облудне
Так закрутило мізки їм..
Та дочекаються, як грім
Їм гримне слово страшносудне...

Це ж висить шибениці тінь
І над “модерним” їх терором..
А нам мигтить, бринить докором
Ласкава Сонця золотінь!

*) Найтайнішу тайну дізнаються, вбиваючи цвях під нігті.

... Деспотію — толерувати?!.
Чи наш охляв козацький дух, —
Чом порив ваш до волі вщух?..
А слід громами ж керувати!
Таж найганебніша ганьба —
Це духа нації впокора...
Дарма! — як нація і хвора,
Її злікує — боротьба!
Бо в декого — комплекс Махна,
За хист ув іншого — заздренність,
І вічна мста, непримиренність,
Мов засуд — вада це страшна...
А меншевартість — тут же поруч...
І той мовчить, хто відчува,
Душа ж бо мліє, не співа:
Кудою ж?.. Вліво? Чи праворуч?!
Народе, гей! рішальні дні, —
На власні вже — і твердо стати!..
Як серединних подолати,
То й “воріженьки” не страшні!

2. Лицар обов'язку

”... Я сам слуга свого народу,
Кибальчич так йому сказав:
“І все бажаю, як бажав,
Віддати за його свободу”.
“Тому” — вів далі емісар:
“Що цар є ворогом свободи —
Російські гнобить він народи —
Тож вирок смерти має цар.
Бо справді — це ж *народня воля!*..
І партія так прирекла...
Попереджала вже від зла, —
В його ж руках — мільйонів доля!”

Тоді Микола: “Я помщуся!..
Мого народу думку-слово
“Указом” хоче вбити знову...
О, ні! — я смерти не боюсь!

Заборонити здумав лютий,
Під нотами й пісень слова...
Хай гине мова нам, жива, —
Щоб люду й стогону не чути!..

Такого знищить — поможу, —
Він гірший Ірода-катюги...
Такі в тирана й хижі слуги...
Таж я народові служу!

Він хоче вбити живчик духа —
Щоб люд наш геть з життя зійшов,
Забув про гнів і про любов, —
Своїх пророків більш не слухав...

Та гнівним словом наш Тарас
Гуркочучим не дасть заснути...
І наш народ, хоч як закутий,
Прокинеться — у слухний час...

Вік-віки слово України
Живе, лунатиме в піснях,
І “квазибратікам” на страх
Устане, горда, із руїни!

Я знаю — із колег моїх
До вас пристало чималенько...
Нівроку, вже взялись пильненько,
Бож соромно терпіть цей гріх!

Мене прозвали “піротехнік”
(Про вибухівки ж я пишу)...
Та це тим часом залишу,
А в цьому буду хай ваш “технік”.

Отак — зречевлю цим свій гнів...
Бож, як абстрактний, — він непідлий.
Чим шлях життя б мого був слідний,
Як *толерую* ворогів!..

То ж рад для вас я все вчинити,
Щоб то дістав *належне* цар...
Тоді й повинности тягар
Не буде так мене тяжити”!

Простяг тут руку емісар:
“Від партії я Вас вітаю,
Її ж співпрацю прирікаю,
Щоб то “дістав *належне*” цар!..

Як Збори ж скличем Установчі —
Те представництво трударів, —
Закон і воля (без царів!),
То й норови зникнуть вовчі!..

Народи в мирі заживуть,
Настане дійсна воля націй,
І буде в творчості і праці
Благословенна їхня путь”!

“Я мрію ще одну плекаю”...
Микола це — про “мрію мрій”...
“Тоді вже дух зрадіє мій...
Та це — не пильне... Почекаю.

Дарма!.. Знов — нелегальний стан...
Такого не жахаюсь труду...
Я завжди творчим, пильним буду, —
Хоча і творчість — це ж не бран”!

3. Задум

Тривожно жить було в столиці,
Бо й справді — “нелегальний” стан,
А з ним північний цей туман, —
Мрячать “щоденщину” й тайниці...

Та й емісарові... признався
(Наївно так!) про “мрію мрій”...
Хоч — ніколи ж!.. Не зупинявся
Надати тямку й назву їй...

“Заніколилось”!.. так матусі
Бувало згадував слова:
“Узявсь — роби!”. Кріпись на дусі.
Робота всяка — це жнива!..

Щось забаривсь, достигле ж зерно...
Це ж не тривкий бо сортимент!..
Твої ж — геть виглядять модерно...
Пильнуй, наслухуй свій момент!

Тож посувається робота
(Та в цьому й поспіху нема),
Хоч нерви шарпає турбота...
Тут пильність — мука це сама!..

Це знає він, як обережно
Комунікуватись — з усіма...
Бува — очікує бентежно:
Чом від “своїх” — знаку нема?!

Були ж і вибухи — невдало!..
Бо слали хлопців-недотеп...
Тоді вже хвилювався чимало:
Чи десь яких нема “причеп”?..

Тут часті й вибрики підсоння...
По нетрях (хоч-не-хоч) тулись...
Боявсь, як гадка десь стороння
Мигне бувало, як колись;

З ким-будь, незнаними, контакту
Суворо мусив уникать...
Чекавши вимрійного акту,
І нерви вчив як слід тримать.

І от уже (по котрім році?)
Двом нишпоркам таки вдалось,
Та й не на першім, другім боці...
Другому й згинуть довелось.

А першого, що не поцілив,
Схопив моторний поліцай
(Два пункти вдвох були обсіли).
Враз двом життям прийшов тут край...

Стенувсь Микола, це почувши —
Це забарним кінець жнивам!..
“Тепер — до мрії, цеє збувши, —
Я плянувати буду сам!”

Тож випростатись ще не встигши,
Аж поліцаї — де взялись?!.
По всіх напруженнях знемігши,
Тікать не кинувсь, як колись...

Схопили, руки — у кайданки,
Хибарці ж двері — на замок...
Він плентавсь мовби після п'янки,
В асисті двох — прощав куток.

4. Останні дні-хвилини

Прокинувся він і схаменувся...
— В'язниця ж це! Він під ключем.
Таким знедоленим почувся,
Відчувши в серці гострий щем...

Проте, згадав, як він зраділий,
Що бажаний та стався акт,
Сам візьметься — до чого вмілий:
З теорії створити — факт!..

Також згадав ще, що свій задум
Зафіксувати десь прирік!..
А під ключем?!. Яку ж зараду
Дать може стук чи навіть крик?..

Тож стукать став щосили в двері —
Прохав паперу в ключарів, —
Зафіксувати й на папері...
Надхненням дух його горів...

І подали йому німотно
Паперу хмурі ключарі:
Він, радий, дякував скорботно
За виграш свій в великій грі!..

Тож те, що гудзиком циновим
Там на стіні був зрисував, —
Це на папері він і знову
Старанно, чітко написав, —

Як ті громи опанувати —
Міць вибухових рушій,
Як нею вміти кермувати —
Здобуть тріумф майбутніх днів!..

Ще ж, мавши чотирнадцять років,
Ракети-прискавки пускав...
Так злети надили високі!..
І тут же він спостерігав, —

Чим більше вибухівки має,
Тим вище вгору та злетить,
А в ній... хай друга вибухає, —
Куди?.. Куди вона домчить?!.

Тож мрією в майбутнє линув —
Як зорелетні... кораблі
Помчать у вимрійну годину
До зір від рідної землі...

... І настає ось та година, —
“Кибальчич!” гордо гук бринить...
Це ж ним зречевлена машина
Куди захоч, слух’яно мчить...

Тож пригадаймо ті спокуси,
Що ними й Герард спокушав,
І ті доглибні муки-струси,
Що сам, приречений, долав.

Тверді він ставив запереки
До оборонця, до свого, —
Щоб з “першомартівської” теки
Ту справу виділить його...

“Як справу виділять окремо,
То друзі скажуть: “боягуз!”
“Життя чи смерть?!” дадуть дилему,
Щоб тут, у бруді, я загруз...

Життя ж як уряд подарує,
Це ж те, що дати хабара:
Хай той Кибальчич вік вікує,
Аби щоб мовчки потурав,

Як то героїв будуть вішати
І клить зі святощів твоїх...
Тих “патріотів” зойки тішать, —
Нам рідне слово — їм на сміх...

Чи ж не свідкує це про мужність,
Про серця гарт, ідейну міць —
Тримати всім трагічну дружність,
Зміцнять віщунство блискавиць!..

І став він поруч із Тарасом,
І не затьмиться постать та
Оцим довічно змінним часом...
Ідея ніби і проста:

З ракет вистрілює ракета —
І власну швидкість додає...
А людство вже, в думках поета,
Аж на край світа дістає...

... І вже в гурті, не сам-один,
Попав під шибеницю він...
Вона ж над ним он височіє...
Та твердо він стоїть, не мліє, —

Це ж той сподіваний кінець
(Ох, не лавровий це вінець!),
Що сам він знав, та не боявся,
На вірну поміч присягався...

Пристає — за партією йти:
З царем скінчить допомогти,
Бож гнобить, нищить він народи,
Лихий ненависник свободи;

Хоч знав — дворянські теж роди
Гуртом причетні до біди, —
Цар від панів селян "відставив",
Земельку ж — у панів залишив!..

А без землі (це знав і цар!)
Той селянин — це пролетар!..
Йому ж права без неї — куди...
Це ж зерна — гніву й революцій!

Як символ влади москаля,
В руці у ката вже й петля —
Надії зашморг і свободи
(Російські в зашморгу народи!).

... Піп до Миколи ось підходить,
Хреста в руці врочисто зводить —
Востаннє дати цілувать...
Але рукою давши знать,

Микола нагло відвернувся
І ввесь в обуренні здрігнувся, —
Життя не жаль йому всього:
Катів — злочинного! — й свого.

“Покайся!” сичить той, ставши близько:
“Ти, нерозкайний бідачисько...
Тих покаяння кілька слів
Тобі власкавлять Божий гнів.

Вонмі! — се ж д'явольська ідея.
Безумче!.. Син ти ієрея —
Богопомазанника — вбив”!..
— Народи він... і мій гнобив!

Таж цар — не хан же над ордою,
А потурав він чом — розбою?!.
“Указ” він “Емський” підписав?!.
Тим цілий нарід касував...

Це ж син “фельдфебеля-царя”,
Якому гнівно докоряв
Іще Тарас наш незабутній
(В нас дух його повік присутній!).

Це ж той, що не поціливі — видав!
(Хибка ж “цяцянка”*) на вазі!).
Хоч був життя й купив, огида...
А до петлі — і він в черзі!..

*) “цяцянка”.

Не винен я... Я чесно жив!..
Ось ти цей зашморг заслужив:
І ти, і царська вся сторожа...
Ще спобіжить вас кара Божа!

Росте, росте народу гнів —
Апокаліпса прийшлих днів!..
Москви облудна хижа влада,
Немов отруйна слина гада,

Тирана ідола-царя
Аж поза обрійні моря
Снагу в'ялила, нишком жерла —
І міць народів никла, мерла...

Де наші славні вояки,
Ті Святославові полки?!.
Де наші Шекспіри, де Гете!..
Бо свідчать он про їх прикмети
Народні думи і пісні —
Поем уривки голосні...

Потоптане ж народне слово
Ще забринить, ще гримне знову, —
І зникнуть нелюди-царі,
Ці "всенародні шинкарі"!

Недарма Хмеля кляв Шевченко,
Бо не Хмельницький — Дорошенко
Державну лінію рівняв:
Шаблями вчив доходить прав!..

Держава ж — цвіт людей любови:
Її зміцняє цемент крові!..
Я сам моливсь, щоб дух царів
У душах людю зник, згорів...

На те й на світ я народився,
Щоб творчістю — запричастився.
Тож, яничаре, одступись...
Або отямсь... або — сказись”!

Щось піп іще сказати хоче
І “Да воскреснет Бог” шепоче,
Хоч знав: зависнуть — байдуже!
(Акт правосуддя це — і вже!), —
П’ять обмішкованих опудал
(Для постраху ж тут ця споруда!),
Таж ієреїв це ж бо син...
Не міг до цього звикнуть він...
Аж винним чувсь при “інсургенті”,
І то в його останнім менті!..

Не знав вивченик душолюбців,
Що є на світі світолюбці,
Що душу навіть — покладуть,
А праведну не схиблять путі!

5. Реквієм

*Ми давно труп, але нас нікому
поховати.*

*Репліка Л. Троцького на інтерв’ю
із чужоземними журналістами.*

Як жаль, Миколо!.. хоч не стало
І Петербурга й тих царів, —
Та сонце *волі* не заграло
Для *здурених* господарів!..

Замість царя — Москву обсіла
Царків роззвірена *тічня*,
Свободі *реквієм* завила...
Отож трудящих жах обняв...

Не винен я... Я чесно жив!..
Ось ти цей зашморг заслужив:
І ти, і царська вся сторожа...
Ще спобіжить вас кара Божа!

Росте, росте народу гнів —
Апокаліпса прийшлих днів!..
Москви облудна хижа влада,
Немов отруйна слина гада,

Тирана ідола-царя
Аж поза обрійні моря
Снагу в'ялила, нишком жерла —
І міць народів никла, мерла...

Де наші славні вояки,
Ті Святославові полки?!.
Де наші Шекспіри, де Гете!..
Бо свідчать он про їх прикмети
Народні думи і пісні —
Поем уривки голосні...

Потоптане ж народне слово
Ще забринить, ще гримне знову, —
І зникнуть нелюди-царі,
Ці “всенародні шинкарі”!

Недарма Хмеля кляв Шевченко,
Бо не Хмельницький — Дорошенко
Державну лінію рівняв:
Шаблями вчив доходить прав!..

Держава ж — цвіт людей любови:
Її зміцняє цемент крові!..
Я сам моливсь, щоб дух царів
У душах людю зник, згорів...

На те й на світ я народився,
Щоб творчістю — запричастився.
Тож, яничаре, одступись...
Або отямсь... або — сказись”!

Щось піп іще сказати хоче
І “Да воскреснет Бог” шепоче,
Хоч знав: зависнуть — байдуже!
(Акт правосуддя це — і вже!), —
П’ять обмішкованих опудал
(Для постраху ж тут ця споруда!),
Таж ієреїв це ж бо син...
Не міг до цього звикнуть він...
Аж винним чувсь при “інсургенті”,
І то в його останнім менті!..

Не знав вивченик душолюбців,
Що є на світі світолюбці,
Що душу навіть — покладуть,
А праведну не схиблять путь!

5. Реквієм

*Ми давно труп, але нас нікому
поховати.*

*Репліка Л. Троцького на інтерв'ю
із чужоземними журналістами.*

Як жаль, Миколо!.. хоч не стало
І Петербурга й тих царів, —
Та сонце *волі* не заграло
Для *здурених* господарів!..

Замість царя — Москву обсіла
Царків роззвірена *тічня*,
Свободі *реквієм* завила...
Отож трудящих жах обняв...

А ти ж гадав — як “геть тирана!” —
То *дружньо* будемо іти —
І без — “старшого”, і без пана:
До волі дійдем — до мети!..

Тож, зрадна Москво, знаєш, чуєш,
Що вже й на тебе йде загин...
Із дурнів кпивши, тріюмфуєш,
Та “де не кинь — усюди клин”!

Це ж до *печерної* епохи
Нам завернутися велить
Ваш ідеал, — але ні трохи
Вам серця сором не в’ялить...

“Община” ж бо комун отарність
В людині гасить творчу хіть...
Наявна ж ваша “елітарність”¹⁾
Уже і присуд вам ясить!..

Клене тебе вже людство ціле, —
Паношиться ж “нізчимне” зло
(На чорне — це казати “біле”!),
Дух людства ж — тлінню поїняло.

Бо, як царі, що красти ласі,
Ви свій розбежили народ...
Тож “воля” ваша в цьому часі
Ще гірша буряних негод!

З’явивсь у вас “пророк” руїни...
Щоб “Неделімку” зберегти,
Так “волею” дурив країни:
Хто схоче — може відійти!..

¹⁾ Мілован Джілас: “Нова нляса”.

Хвалив, плекав інстинкти вовчі
(У часі “смути” ввів терор)...
Проте — і Збори Установчі
Теж розігнав новітній “вор”²⁾...

Партійну ж дав літературу,
Партійне теж *енкаведе*...
Як вовчу має хто натуру, —
Тому — “по маслу” мов іде!..

Зневагу націй та особи
Ще наш Франко передбачав, —
Що свій накинуть устрій-спроби
І числа “-енні” всяких “прав”: —

Оті підстави “радикальні”,
Що подолавши царський гніт,
Дадуть і “волі” нам “реальні”,
Щоб “оновити” всенький світ...

Та й ця імперія — остання! —
(Під маскою ідей “нових”)
Свого не вникне теж конання
Під реквієм — вселюдський сміх!

Як звують бурі ж і хурделі,
Спалахне полум’я пожеж —
Значитимуть не “паралелі”,
Але кордони давніх меж.

Як розпадеться ж “Неделімка”,
То при “Ангорі”, при своїй,
І свійський блимне блим, що блимкав,
Як зволить (з ласки!) хід подій.

²⁾ Як “самозванець” — Тушінській вор.

На межах націй скалічилих,
Що викривив московський тиск,
На випрост ім хребтів зболілих —
Та опромінить волі блиск!

Пісень бож наших голосіння
Не безнадійністю бринить:
Наш духа цвіт — плідний насінням,
Він буде творчістю горить!

Такі чудові перспективи
Це для майбутніх поколінь, —
Їм зададуть нові мотиви —
Здолать, наблизить далечінь!

Таж винахід цей геніяльний
Збадьорив, зрушив цілий світ,
І від часу вже він — реальний:
Його піднесли вже на щит, —

І Королів Сергій, що без моторів
(З нараженням свого життя!) —
Почав був спроби у просторі: —
Заради вміння і знаття...

А далі — супроть і на вітрі! —
Його конструкцій літаки
Ширяли впевнено в повітрі —
В обладі вмілої руки...

Був обрахунок його влучний,
Коли він сам сконструював
Землі Супутник І-ий штучний,
Круг гльоба нашого пускав...

Цьолковський теж — своїм "мастилом"
Цій справі стрункості надав, —
І людству цим спотужнив силу...
Тож гук цей — гратиме, як грав.

Ще й інший трапивсь українець
(Його надхнув — піднебний гук!),
Теж готував і свій “гостинець”,
А був це Юрій Кіндратюк...

Він тим, що брехні й правду місяць
На власний штиб (щоб збільшить гук),
З каретки б “їхній” скік! на Місяць —
Дротами втиканий “павук”...

Хто ж мудрагелям тим догодить?!.
Забракували — “павука”...
Та доброму дурне — не шкодить,
Бо інша це знайшла рука...

Шарпнулись бо американці: —
На Місяць! — путь це ж не легка...
І от почули (в пошуканці!)
Про той проект Кіндратюка...

І “приладнали”! Ця каретка
Також на Місяці була...
Космічна в неї етикетка! —
В літак героїв привезла...

Тож Гльоб наш нам меридіяни
Навчили знати, підкорить,
Оговтані вже й океани,
Повітря ж — гимнами бринить.

Стають нам ближчі далечини,
Простори Матінки-Землі...
Тож і в Галактиці віднині
Пливтимуть наші кораблі.

Піс Зуркіт

сл. Микола Ротен
мюз. Зеновій Маторшин

C
A

Жи- без в-а-б нам У-кра-ї- на піг зур-кіт на- сла-ни-ща-
T
Жи- без в-а-б нам У-кра-ї- на піг зур-кіт на- сла-ни-ща-
S

C

мів... нам туй- мість ду- гить зра-ді- ба- на щоб на- ріг жидь,
мів... нам туй- мість ду- гить зра-ді- ба- на щоб на- ріг жидь,
мів... нам туй- мість ду- гить зра-ді- ба- на щоб на- ріг жидь,

Спи-баб тво-руб! Рас-тутб нал зар-ги то-ко-лим-на, не

Спи-баб тво-руб! Рас-тутб нал зар-ги то-ко-лим-на, не

ах тычарм-гил зар-уб, со-на не ко-зиль-кого на-силь-на, ах тычарм-на

ах тычарм-гил зар-уб, со-на не ко-зиль-кого на-силь-на,

Handwritten musical score for "The Lord's Prayer" in Russian. The score is written on ten staves, with the first two staves for the vocal line and the remaining eight staves for the piano accompaniment. The lyrics are written below the vocal line.

Lyrics:

ЖИ - ХИА КРЕ - МЕ ЧИБ! КРЕ - МЕ ЧИБ! ТАС ЖАС - КУ ЗОР - ТУ
 ЧО ЗНА НА ЖИ - ЖИХ КРЕ - МЕ ЧИБ КРЕ - МЕ ЧИБ! ТАС ЖАС - КУ ЗОР - ТУ
 ЧО ЗНА НА ЖИ - ЖИХ КРЕ - МЕ ЧИБ! ЗОР -
 3 ТАХ ЗИО - ТИХ - ЧИБ ЧО НАМ СЛОТРОПНОВИ ЖИ - ТА... 3 - ТЕМ СУР - ТОМ ЖИ ТО - О
 3 - ТАХ ЗИОТИМ - ЧО ЧО НАМ СЛОТРОПНОВИ ЖИ - ТА... О - ТОМ СУР - ТОМ ЖИ ТО - О
 ТА 3 ТАХ

The image shows a handwritten musical score on two systems. Each system consists of two vocal staves (soprano and alto) and a piano accompaniment. The lyrics are in Ukrainian.

System 1:

Vocal Staves:
 Сум-чи од-стань за бе-лут маїдуть-та! Бра-
 сум-чи од-стань за бе-лут маїдуть-та! Бра-

Piano Accompaniment:
 The piano part features a melody in the right hand and a bass line in the left hand, with various chords and rests.

System 2:

Vocal Staves:
 тьмиво чі-лого на-ро-ду ра-ту-є нас біг зряї біг... тьмиво-мо
 тьмиво чі-лого на-ро-ду ра-ту-є нас біг зряї біг тьмиво-мо

Piano Accompaniment:
 The piano part continues with a similar melodic and harmonic structure, including some trills and complex chordal textures.

біт-ності сво-бо-ду щоб нам мужні-ти з ро-гу в ріг! Fine

біт-ності сво-бо-ду щоб нам мужні-ти з ро-гу в ріг Fine

біт-ності сво-бо-ду

гре--г

бра-тство ж і-мо-ло на-ро-ду ра-ту-є нас біг з ро-гу і біг з ро-гу

бра-тство ж і-мо-ло на-ро-ду ра-ту-є нас біг з ро-гу і біг з ро-гу

DS
al
fin

ПІД ГУРКІТ...

(славень)

Живе з віків нам Україна
Під гуркіт насланих громів...
Нам чуйність будить громовина, —
Щоб нарід жив, співав, творив!

Ростуть нам горді покоління,
Не як пляцдарм для ворогів,
Вони ж — козацького насіння,
Що вже не хижих креше гнів!..

Час маску здерти з тих злочинців,
Що нам спотворюють життя...
Отож — гуртом, чи поодинокі —
Обстань за велич майбуття!

Братимство ж цілого народу
Рятус нас — від зрад і бід...
Плекаймо ж вічності свободу,
Щоб нам мужніти з роду в рід!

23. III. 1976

**
*

З М І С Т

Вступна стаття	7
Поляризоване	15
Вечірній голос	16
Сага	17
Передній фронт	18
Ти чекаєш	19
Вечір	20
Вічність нотує	21
Сентенція	22
Дніпрова наука	23
Хаос	24
Конденсують	25
Рік новий	26
До волі і слави	26
Одвічна мета	27
Інтеграл волі	28
Залізний фонд	28
Києве!	29
Новий рік... ..	30
Дивись, моя люба... ..	32
Америго!	33
Сигнатори "указів" царських	34
"Петрова" наука	35
На вік кохання не зважає... ..	37
На черзі — Біяфра?	37
Борися, Україно	39
Юначе!	40
Не дивуйся, чужинко... ..	41
У далечінь, що рожевіє... ..	42
Гірна слава	43

Трактат	44
Будяччя	45
Гук майбуття	46
Галичина — з вікна вагону	47
Наше море	48
Чужий гімн	50
Півень — збудник сумління	51
Наші емблеми	53
Пісня про Байрак	54
Нова сторінка	55
Невмирущому Кобзареві	56
Тобі, Святославе... ..	57
Сила і врода	58
Пам'яті Коновальця	59
Симон Петлюра	60
Франко на останку днів	62
У дні знаменні ювілею	69
На смерть проф. Володимира Шаяна	70
Ювілейний привіт незабутній Галині Журбі	71
Хвала!	72
Ярові Славутичеві	73
Стародавня доктрина	74
Життєвий шлях Павла Степа	75
Слово про Тарасову когорту	77
Дороговказ	79
Ми вичаровуймо ці дні... ..	80
Юна зміна	81
Дзвін бандур	82
Музика	83
Легенда про Святославів череп	84
Його Галактика чекала	91
Під гуркіт (пісні)	109
Зміст	115

